PĒTĪJUMS PAR RELIĢISKĀ MANTOJUMA STĀVOKLI UN IZMANTOŠANAS IESPĒJĀM ZEMGALES REĢIONĀ

SITUĀCIJAS IZPĒTE

JELGAVA 2025

Satura rādītājs

Ievads 3

1. Pētījuma mērķis un metodoloģija 4

2. Reliģijas attīstības vēsture Zemgalē 5

2.1. Reliģisko konfesiju rašanās un nostiprināšanās (līdz Otrajam pasaules karam) 5

2.2. Reliģiskās dzīves ierobežošana un pārmaiņas Padomju laikā (1940–1990)

2.3. Reliģiskās dzīves atdzimšana pēc neatkarības atgūšanas (1990–mūsdienas) 9

2.4. Mūsdienu reliģiskā aktivitāte un draudžu loma kopienās 11

3. Reliģisko organizāciju loma sabiedrībā 17

3.1. Reliģisko organizāciju sociālā funkcija un sabiedrības iesaiste 17

3.2. Sociālie pakalpojumi un atbalsts iedzīvotājiem 19

3.3. Reliģiskā mantojuma kultūrvēsturiskā un identitātes nozīme 21

3.4. Kopienas kohēzija, dzīves kvalitāte un mijiedarbība 22

4. Sabiedrības līdzdalība reliģiskā mantojuma saglabāšanā 25

4.1. Iedzīvotāju iniciatīvas un brīvprātīgais darbs 25

4.2. Restaurācija un sabiedrības viedoklis 25

4.3. Labās prakses piemēri no kopienām un draudzēm 26

5. Reliģisko ēku daudzfunkcionāla izmantošana 29

5.1. Desakralizācijas jautājumi un konfesiju attieksme 29

5.2. Tūrisma, kultūras un sociālo pakalpojumu funkcijas 31

6. Secinājumi un rekomendācijas 38

6.1. Secinājumi par reliģiskā mantojuma stāvokli un attīstības izaicinājumiem Zemgalē un Sēlijā 38

6.2. Rekomendācijas reliģiskā mantojuma stāvokļa uzlabošanai un attīstībai Zemgalē un Sēlijā 39

Izmantoto avotu saraksts 43

Ievads

Zemgale un Sēlija ir teritorija ar bagātu un daudzveidīgu reliģisko mantojumu, kurā gadsimtu gaitā līdzās pastāvējušas dažādas konfesijas un kopienas. Reliģiskais mantojums pētījumā tiek aplūkots ne tikai kā garīgs, bet arī kultūrvēsturisks un sociāls resurss, kas būtiski ietekmē vietējo identitāti un kopienu saliedētību. Baznīcas un citi sakrāli objekti ir nozīmīgi vietas atmiņas nesēji, kuros saplūst reliģiskās, kultūras un sabiedriskās funkcijas. Tie kalpo kā vietas, kur notiek svētki, koncerti, izglītojoši pasākumi, kā arī kā kopienu tikšanās un atbalsta punkti. Šādā skatījumā reliģiskais mantojums tiek uzlūkots kā ilgtspējīgas attīstības potenciāls.

Pētījuma par reliģiskā mantojuma stāvokli un izmantošanas iespējām Zemgales reģionā mērķis ir izvērtēt reliģiskā mantojuma stāvokli un izmantošanas iespējas Zemgalē un Sēlijā, īpašu uzmanību pievēršot kopienu iesaistei, reliģisko organizāciju lomai sabiedrībā un dievnamu daudzfunkcionalitātei. Pētījums veikts laika posmā no 2025. gada marta līdz oktobrim, izmantojot gan kvantitatīvas, gan kvalitatīvas metodes. Informācija iegūta, veicot draudžu un vietējo kopienu aptaujas, klātienes, video un telefona intervijas ar draudžu, pašvaldību un muzeju pārstāvjiem, kā arī fotofiksācijas un vietas apsekojumus. Papildus veikta literatūras, vēsturisko un juridisko avotu analīze, statistikas datu apkopošana un labās prakses piemēru izpēte.

Pētījuma struktūra atspoguļo gan vēsturisko, gan mūsdienu skatījumu uz reliģisko mantojumu. Pirmā nodaļa stāsta par reliģiskās dzīves vēsturisko attīstību reģionā, sākot no kristietības ieviešanas līdz reliģiskās dzīves atdzimšanai pēc neatkarības atgūšanas. Otrajā nodaļā aplūkota reliģisko organizāciju loma sabiedrībā, īpaši to sociālā funkcija un iesaiste kopienu dzīvē. Trešajā nodaļā analizēta sabiedrības līdzdalība reliģiskā mantojuma saglabāšanā, aplūkojot iedzīvotāju iniciatīvas, brīvprātīgo darbu un attieksmi pret mantojuma uzturēšanu. Ceturtā nodaļa veltīta reliģisko ēku daudzfunkcionālai izmantošanai, tostarp desakralizācijas jautājumiem, konfesiju nostājām pret desakralizāciju un kultūras vai sociālo funkciju integrēšanu reliģiskā mantojuma ēkās. Noslēgumā apkopoti galvenie secinājumi un rekomendācijas.

Pētījuma rezultāti parāda, ka reliģiskais mantojums ir būtiska vietējās identitātes un kopienas piederības sastāvdaļa — 94% aptaujāto kopienu pārstāvju uzskata, ka baznīcas un citi reliģiskie objekti ir svarīga vietējās kopienas daļa. Tajā pašā laikā pētījums atklāj, ka daudzās pašvaldībās trūkst stratēģiskas pieejas reliģiskā mantojuma saglabāšanai un integrācijai kultūras un attīstības politikā. Draudzes, kas sadarbojas ar vietējām kopienām un nevalstiskajām organizācijām, demonstrē labāku ilgtspēju un sabiedrisko aktivitāti. Pētījumā uzsvērta nepieciešamība pēc draudžu kapacitātes celšanas un sadarbības starp draudzēm, organizācijām, konfesijām, pašvaldībām un kopienām, lai reliģiskais mantojums kļūtu par kopīgu resursu, kas veicina Zemgales un Sēlijas sociālo, kultūras un garīgo attīstību.

Pētījumu sagatavoja **biedrība "Valmieras attīstības aģentūra"** šādā autoru sastāvā:
- **Ilze Eglāja** – eksperte–projekta/darbu vadītāja;
- **Karīna Vītiņa** – kultūras mantojuma eksperte;
- **Karlīne Jākobsone** – kopienu iesaistes speciāliste;
- **Juris Čeičs** – ekonomiskais analītiķis.

Pētījums sagatavots Interreg Europe starpreģionu programmas 2021-2027 projektā Nr. 02C0329 “Lauku teritoriju vietējo kopienu iesaiste reliģiskā mantojuma saglabāšanā”/ ReliHE, un to līdzfinansē Eiropas Savienība.

1. Pētījuma mērķis un metodoloģija

Pētījuma par reliģiskā mantojuma stāvokli un izmantošanas iespējām Zemgales reģionā mērķis ir izvērtēt reliģiskā mantojuma stāvokli un izmantošanas iespējas Zemgalē un Sēlijā, īpašu uzmanību pievēršot kopienu iesaistei, reliģisko organizāciju lomai sabiedrībā un dievnamu daudzfunkcionalitātei.

Pētījums tika veikts no 2025. gada marta līdz oktobrim, informācijas iegūšanā un analīzē izmantojot virkni metožu:

- Aptaujas: draudžu aptauja un vietējo kopienu pārstāvju aptaujas;
- Klātienes, video un telefona intervijas: ar draudžu, kopienu, pašvaldību, muzeju pārstāvjiem;
- Fotofiksācijas un pierakstu veikšana par reliģiskā mantojuma stāvokli;
- Literatūras un vēstures avotu un materiālu analīze;
- Labās prakses piemēru analīze;
- Statistikas datu apkopošana;
- Juridisko dokumentu analīze.

Kvantitatīvo datu apstrādei tika izmantota statistiskā analīze, interviju un kvalitatīvo datu interpretācijai – satura analīze, konfesiju, pilsētu un lauku draudžu salīdzināšanai – salīdzinošā analīze, lai strukturētu secinājumus un rekomendācijas – tematiskā analīze.

Pētījumā piedalījās 53 jeb 40% no 133 Zemgales un Sēlijas draudzēm. Pie standarta 95% ticamības līmeņa pētījuma kļūdas robeža ir 10%, kas ir ļoti atbilstoši šī pētījuma nelielajai un kvalitatīvajai izlasei un tendenču izzināšanai. Pavisam piedalījās 31 luterāņu draudzes (no 55), 10 katoļu (no 32) draudzes, trīs pareizticīgo draudzes (no deviņām), divas vecticībnieku draudzes (no trīs), kā arī četras baptistu draudzes (no 14), divas vasarsvētku draudzes (no 15) un viena septītās dienas adventistu draudze (no piecām). No tām 21 draudze atrodas pilsētās un 32 draudzes atrodas ciemos un lauku teritorijās. Draudžu aptaujā galvenokārt piedalījās draudžu priekšnieki vai garīdznieki.

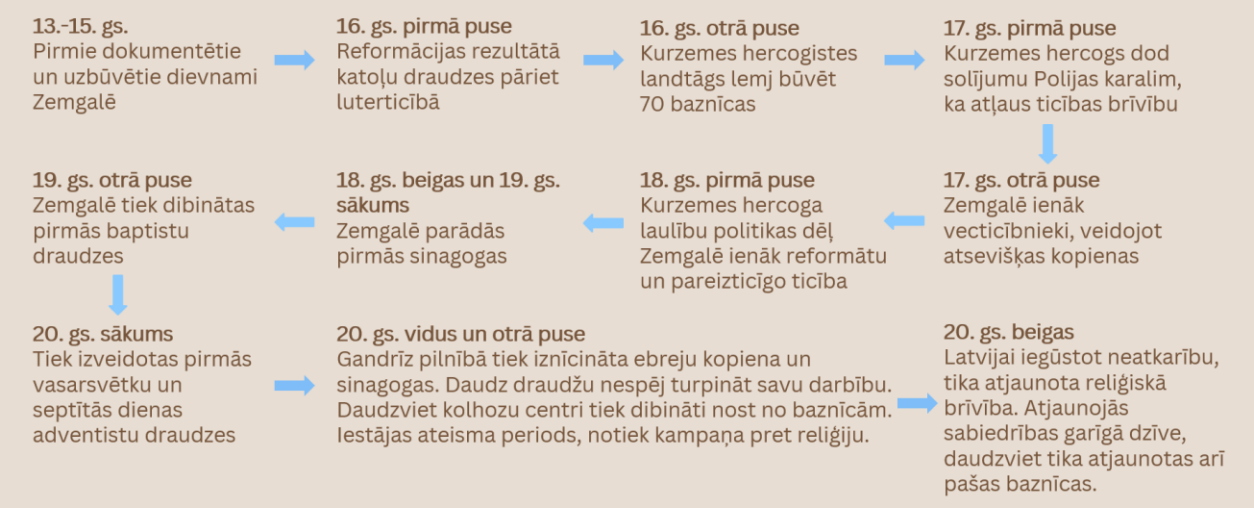
Pētījumā, veicot kvalitatīvas strukturētās intervijas un anketēšanu, informācija un viedoklis tika iegūts arī no vietējās kopienas pārstāvjiem, kopā 103 respondentiem. Šajā pētījumā vietējā kopiena ietver gan draudzes locekļus, gan plašāku vietējo sabiedrību, kas dzīvo ap baznīcu vai reliģiskā mantojuma objektu. Kopiena tiek uzlūkota kā aktīvs dalībnieks vietējās dzīves uzturēšanā, nevis tikai reliģiskās prakses kontekstā.

Pētījumā tika intervēti eksperti no pašvaldībām un kultūras iestādēm, tai skaitā muzejiem.

Pētījuma ietvaros notika arī iesaistīto pušu seminārs un dizaina domāšanas darbnīca, kur tika prezentēti pētījuma starprezultāti un dalībnieki tika iesaistīti radošā aktivitātē, identificējot papildu funkcionalitāti vairākiem reliģiskā mantojuma objektiem.

2. Reliģijas attīstības vēsture Zemgalē

Zemgales reģiona reliģiskā ainava veidojusies vairāku gadsimtu laikā, atspoguļojot dažādu varu, konfesiju un sabiedrības mijiedarbību. Sākot ar katoļticības ieviešanu 13. gadsimtā un beidzot ar konfesiju dažādību 20. gadsimta sākumā, šajā teritorijā nostiprinājās luterāņu, katoļu, pareizticīgo un ebreju draudzes, un attīstījās baptistu, vasarsvētku, septītās dienas adventistu draudzes (skatīt 1. attēlu).

1. attēls. Reliģijas attīstība Zemgalē.

2.1. Reliģisko konfesiju rašanās un nostiprināšanās (līdz Otrajam pasaules karam)

“Pirmās rakstītās un fragmentārās materiālās liecības par sakrālā mantojuma eksistenci saistītas ar Livonijas ordeņa nostiprināšanos iekarotajās teritorijās un ordeņa cietokšņu būvniecību 1265. gadā Jelgavā, 1347. gadā Dobelē un ap 1443. gadu Bauskā. Gandrīz droši var apgalvot, ka visos cietokšņos bija arī kapelas, taču vienīgi Dobeles pilsdrupās kapelas telpa vēl ir atrodama un nojaušamas tās augstās zvaigžņotās velves” (Putniņa, 2015). Kapela Dobeles pilī galvenokārt kalpojusi tās iemītniekiem vēl līdz pat 17. Gadsimtam (Dobeles evaņģēliski luteriskās draudze, 2025).

Vieni no pirmajiem dievnamiem Zemgalē bijuši arī Aizkraukles novadā. 1326. gadā dokumentos minēts pirmais Koknese dievnams, savukārt 1392. gadā tas minēts kā Svētā Pāvila baznīca. Dievnams nav saglabājies, jo to nopostīja Poļu – zviedru karā 17. gs. sākumā. 1669. gadā izraugoties jaunās baznīcas vietu, draudze nosprieda to celt Daugavas krastā. Būve saglabājusies līdz mūsdienām un tagad pazīstama kā Koknese evaņģēliski luteriskā baznīca. (Mašnovskis, 2006). Pirms reformācijas celta arī pirmā Vietalvas baznīca, par ko liecina 1442. gadā lietais zvans. Vietalvā līdz mūsdienām saglabājusies 19. gadsimta sākumā celtā mūra baznīca. (Mašnovskis, 2007).

15. gadsimta beigās blakus Dobeles pilij, otrpus Bērzes upei augot pilsētiņai, radās nepieciešamība celt dievnamu pilsētas iedzīvotāju un, iespējams, arī apkārtnes nevācu ļaužu lietošanai; tā 1495. gadā pamatakmens tika likts Zemgales senākajam mūsdienās redzamajam dievnamam – Dobeles Svētās Marijas baznīcai, kas tagad pazīstams kā Dobeles evaņģēliski luteriskā baznīca. (Mašnovskis, 2007; Dobeles muzejs, 2025; Putniņa, 2015). Bauskā 1508. gada dokumentos minēta Svētā Antona katoļu kapela Pilsmiestā. 1518. gadā tika nodibināta Svētās Ģertrūdes katoļu baznīcu, kas atradās pussalā pie Bauskas pils.

16. gadsimta 30. – 40. gados, reformācijas ietekmē katoļu draudzes pārgāja luterticībā, kas kļuva par vadošo konfesiju reģionā. Lai arī reformācijas idejas līdz Kurzemei un Zemgalei bija nonākušas jau krietni ātrāk, par īsto reformatoru tiek uzskatīs Gothards Ketlers – pēdējais Livonijas ordeņa mestrs, kurš kļuva par pirmo Kurzemes un Zemgales hercogu. (Putniņa, 2015). Viņš iecerēja un arī realizēja vērienīgu

dievnamu atjaunošanas un jaunu dievnamu celtniecības programmu. Gothards Ketlers uzdeva noskaidrot baznīcu stāvokli hercogistē. “1567. gada 28. februārī Kurzemes hercogistes landtāga lēmumā tika noteiktas nodevas baznīcu uzturēšanai, kā arī norādītas vietas, kur paredzēts ierīkot vai atjaunot baznīcas, skolas un nabagmājas. Gandrīz katra luterāņu baznīca Zemgalē aizsākusies ar šo vēsturisko lēmumu.” (Putniņa, 2015). Kurzemes landtāgs nolēma celt 70 baznīcas (citviet minētas 58 baznīcas) un pie astoņām no tām ierīkot skolas un nabagmājas. Katoļu baznīcas un to zemes atdeva luterāņiem. Hercogs uzdeva superintendentam un sevišķam baznīcu pārlūkam, ne retāk kā reizi divos gados apceļot draudzes, pārklaušināt zemniekus, pārlūkot mācītājus un skolotājus viņu darbībā. 1570. gadā tika pieņemts Kurzemes Baznīcas likums. (Wikipedia, Gothards Ketlers, 2025)

Pēc Kurzemes hercogistes landtāga lēmuma Zemgalē celtas šādas baznīcas: Jelgavas Svētās Annas baznīca un Svētās Trīsvienības baznīca, Lielvircavas, Salgales, Sesavas, Zaļā baznīca, Bauskas Svētās Trīsvienības baznīca, Bārbeles, Bērsteles, Codes, Iecavas, Lambārtes, Mežotnes, Vecsaules, Vecumnieku, Kalnamuižas (Tērvetes), Lielauces, Mežmuižas, Penkules, Valles baznīca. (Putniņa, 2015). Arī Kalnciemā tika plānots celt baznīcu, taču šis nodoms tolaik netika realizēts. (Wikipedia, Kalnciema-Klīves luterāņu baznīca, 2025).

Zemgalē kā visā hercogistē izveidojās viendabīga konfesionālā aina, un luterāņu baznīca saglabāja savu dominējošo lomu līdz mūsdienām. Izņēmums bija Jelgava, kur konfesiju skaits pakāpeniski palielinājās, un vēl dažas Zemgales vietas, kur bija katoļticīgi muižu īpašnieki. (Putniņa, 2015).

1639. gadā Kurzemes hercogs Jēkabs savā investitūras dienā Viļņas pilī deva solījumu, ka atļaus ticības brīvību. 1654. gadā, Polijas karalim piešķirot Jezuītu ordenim “Ķēniņa misionāru” diplomu, Kurzemē tika atļauts brīvi sludināt katoļticību. 17. gadsimta beigās ordeņbrāļi apkalpoja Jelgavas Svētā Jura katoļu baznīcu, uzcēla Skaistkalnes baznīcu, kā arī pārņēma Līvbērzes baznīcu. (Putniņa, 2015).

Ar 1659. gadu tiek datēta vecticībnieku ierašanās Kurzemes hercogistes teritorijā (Enciklopedia.lv, Vecticībnieki Latvijā, apl. 2025). 17. gadsimta otrajā pusē kopiena izveidojās Jēkabpilī. Ziņas par pirmo dievnamu nav saglabājušās. Nikolaja I valdīšanas laikā, 1849. gadā, eksistējošo Jēkabpilī lūgšanu namu nācās slēgt un nojaukt. 1862. gadā uz Georgija Kitova zemes un par viņa paša līdzekļiem tika uzcelts jauns dievnams. (Visit Jēkabpils, Jēkabpils Vecticībnieku (pomoru) lūgšanu nams, 2025) Kopiena izveidojās arī Endžeļos; tur dievnamu uzcēla 1826. gadā.

Turpmākais konfesiju skaita palielinājums Kurzemes hercogistē bija saistīts ar hercogu laulību politiku. Caur laulībām un hercogu sievām hercogistē ienāca reformatoru reliģiskie uzskati. Jelgava izveidojās par reformātu konfesijas centru hercogistē. (Putniņa, 2015). 1740. gadā tika pabeigta Jelgavas Reformātu baznīcas celtniecība; diemžēl ēka aizgāja bojā Otrā pasaules kara laikā. (Zudusilatvija, Jelgavas Reformātu baznīca, 2025).

1710. gadā Kurzemes hercogs Frīdrihs Vilhelms apprecējās ar Krievijas cara Pētera I brāļameitu Annu. Viņas vajadzībām pilī tika ierīkota pareizticīgo kapela, bet pilij blakus koka mājā – pareizticīgo baznīca kalpotājiem. Tā bija pirmā pareizticīgo draudze un baznīca hercogistē. (Putniņa, 2015)

1692. gadā Kurzemes hercogistes landtāgā tika atcelts aizliegums ebrejiem apmesties uz dzīvi Jelgavas pilsētā. Īpaši liberāli noskaņotā hercoga Pētera Bīrona valdīšanas laikā 1784. gadā Jelgavā uzcēla pirmo sinagogu. (Putniņa, 2015) 1860. gadā Jelgavā uzcēla Lielo sinagogu, bet 1877. gadā Jauno sinagogu. (Wikipedia, Jelgavas Lielā sinagoga, 2025) 17. gadsimtā ebreji ienāca arī Krustpilī; gadsimtu vēlāk, 1772. gadā gandrīz puse jeb 46% iedzīvotāju bija ebreji, bet 1897. gadā jau 72% Krustpils iedzīvotāju bija ebreji. Krustpilī atradās vismaz viena sinagoga. Blakus esošajā Jēkabpilī ebreji ienāca nedaudz vēlāk, sākot ar 1796. gadu; Jēkabpilī bija vismaz trīs sinagogas. (Brīvā Daugava, Top grāmata par Krustpils un Jēkabpils ebreju vēsturi, 2025) “18. gadsimtā Bauskas tuvumā sāka dzīvot pirmie ebreju tautības ļaudis,

bet jau 19. gadsimta otrajā pusē apmēram divas trešdaļas no baušķeniekiem bija ebreji". (Bauskas muzejs, 2025) Bauskas Lielā sinagoga tika uzcelta 1844. gadā. (La.lv, Bauskā atklās memoriālu "Sinagogas dārzs", 2025) Ebreji mita arī Dobelē un Aucē, kur apmeklēja sinagogas. (Dobeles muzejs, 2025) No 19. gadsimta diezgan liela ebreju kopiena Zemgalē dzīvoja arī Jaunjelgavā un Gostiņos. Jaunjelgavā 1881. gadā 71% pilsētas iedzīvotāju bija ebreji, un pilsētā bija vismaz 3 sinagogas. (Ebreju muzejs, 2025) 1941. gadā, ienākot vācu armijai, ebreju kopiena Zemgalē tika faktiski pilnībā iznīcināta. Iznīcinātas tika arī visas sinagogas. Vienīgā sinagoga, kas netika iznīcināta, bija Jaunjelgavas Lielā sinagoga (sinagoga no 1859. gada), taču padomju laikos tā tika pārbūvēta par dzīvojamo māju. (Visit Aizkraukle, Piemiņas zīme pie Lielās sinagogas ēkas, 2025).

19. gadsimta vidū Latvijā aizsākās baptisms, kad 1860. gadā Mēmelē (Klaipēdā) tika ar pagremdi kristīti pirmie deviņi latvieši. Konvertēšanās dēļ daudziem pirmajiem baptistiem tika piemēroti naudas un miesas sodi, kā arī viņi izjuta pretestību no evaņģēliski luteriskās baznīcas Kurzemes konsistorijas draudžu mācītājiem un vietējiem muižniekiem. Neskatoties uz soda sankcijām un baznīcas iebildumiem, baptisms turpināja izplatīties. (enciklopedia.lv, Baptistu baznīca Latvijā, 2025) Zemgalē pirmās draudzes tika dibinātas Bauskā (1872), Jelgavā (Jelgavas dr. 1874, Jelgavas Baltijas sabiedrības dr. 1885), Jaunjelgavā (1878) un Jēkabpilī (1881). Jaunjelgavas draudzes nams tika uzcelts 1897. gadā, savukārt Jēkabpilī – 1930. gadā. 20. gadsimta sākumā, līdz 2. pasaules karam, Zemgalē tika dibinātas šādas baptistu draudzes: Dobeles (1901), Sesavas (1905), Pļaviņu (Pļaviņu dr. 1907, Pļaviņu Tabora dr. 1928), Zalves (ap 1919.g.) Viesītes (1919), Krustpils (Krustpils dr. 1919, Krustpils Betānijas dr. 1928), Jelgavas Betānijas draudze (1927), Auces (1929), Zaļenieku (1931). (Tervits, 1999).

Vasarsvētku draudžu (pentakostisma) sākumi Latvijā rodami latviešu baptistu un luterāņu piētistu aprindās 20. gs. sākumā. Vasarsvētku kustība Latvijā, līdzīgi kā daudzās citās valstīs, sākotnēji neveidoja atsevišķas draudzes, bet darbojās esošo reliģisko organizāciju ietvaros, piemēram, baptistu draudzēs, kas gan izraisīja spriedzi starp šo jauno ideju piekritējiem un pretiniekiem. Atsevišķas Vasarsvētku draudzes Latvijā izveidojās pēc Pirmā pasaules kara. (enciklopedia.lv, Vasarsvētku draudzes Latvijā, 2025) Par vasarsvētku kustības celmlauzi Latvijā uzskata Džemu Grēviņu, kas tēva aicināts 1926. gadā kopā ar ģimeni atgriezās dzimtenē no Amerikas, kur bija pabeidzis Bībeles skolu. Tā kā Latvijā tolaik trūka garīgo darbinieku, viņu uzaicināja kļūt par Dobeles baptistu draudzes mācītāju. Tomēr draudze nepieņēma ne viņa sludināšanas veidu, ne to, ko viņš sludināja. Tad Grēviņš sāka dievkalpojumus rīkot kādās mājās Dobelē, Upes ielā 4. Tie nebija kupli apmeklēti, taču cilvēki atgriezās pie Dieva un 1927. gada 21. augustā notika pirmās kristības. Pateicoties Grēviņa aktivitātei aktīva Vasarsvētku kustība aizsākās arī citur Zemgalē: Aucē (1928), Jelgavā (1929), Lielplatonē. (Laikmetazimes.ebaznica, Celmlauži. Latvijas Vasarsvētku kustībai – 80, 2025)

Latvijā pirmais Septītās dienas adventistu misionārs ieradās 1895. gadā. Līdz Pirmajam pasaules karam Zemgalē jau bija nodibinātas draudzes Jelgavā (1908) un Jēkabpilī (1913). Latvijas pirmās brīvvalsts laikā Zemgalē tika dibinātas šādas draudzes: Auces (1921), Bārbeles grupa (1921), kas vēlāk pievienojās Bauskas draudzei (1924), Dobeles (1922), Viesītes grupa, Pļaviņu. (enciklopedia.lv, Septītās dienas adventistu baznīca Latvijā, 2025)

20. gadsimta sākumā "ilgajam miera periodam sekoja Pirmais pasaules karš, kas radīja lielus zaudējumus zemei, cilvēkiem un baznīcām. Sašauti torņi un izpostītas iekārtas gandrīz visur bija ikdienišķa aina, dievnamu atjaunošana varēja sākties jau neatkarīgā Latvijas valstī. Remontdarbi neveicās ātri, un daudzviet tie tika pabeigti 20. gadsimta 30. gados". (Putniņa, 2025).

19. gadsimtā un 20. gadsimta pirmajā pusē, līdz Otrajam pasaules karam, latviešu tautas garīgā dzīve bija daudzveidīga, un reliģiskās organizācijas bieži bija cieši saistītas ar sabiedrības pašorganizēšanos, izglītības, kultūras un labdarības aktivitātēm. Baznīca bija centrālais spēks daudzās Latvijas kopienās – ne tikai kā lūgšanu vieta, bet arī kā kopienas saliedētājs.

Viena no funkcijām, kuru veica baznīcas, bija izglītošana. Draudzes nereti bija saistītas vai pat uzturēja skolas; tā piemēram, “17. gadsimta 70. gados Jelgavā sāka darboties jezuītu skola, kurā jau 1684. gadā izglītību bija ieguvuši 80 jaunieši. Skolas prestižs bija augsts, tajā varēja apgūt ne tikai ticības mācību, bet arī nopietnu klasiskās izglītības programmu un vispārējās zināšanas”. (Putniņa, 2025) Jēkabpils Svētā Gara pareizticīgo draudze ar Baltijas pareizticīgo brālības palīdzību uzcēla akmens mūra ēku draudzes skolai, kurā mācījās 200 bērnu. (eleison.lv, Jēkabpils dievnamos un klosterī, 2025) Pie draudzēm bieži darbojās Svētdienskolas, kur bērni mācījās Bībeli un piedalījās muzikālajās nodarbēs. 1883. gadā tāda Svētdienskola bija izveidota, piemēram, Jēkabpils baptistu draudzē. (Wikipedia, Jēkabpils baptistu draudzes baznīca, 2025)

Vēl viena funkcija bija labdarība un sociālā aprūpe. Draudzes organizēja labdarības biedrības, kas nodrošināja palīdzību trūcīgajiem. Piemēram, Jēkabpilī pie Sv. Nikolaja baznīcas darbojās brālība, kas palīdzēja atraitnēm, bāreņiem un strādāt nespējīgiem draudzes locekļiem. (eleison.lv, Jēkabpils dievnamos un klosterī, 2025) Pie luterāņu draudzēm nereti darbojušās palīdzības jeb sieviešu biedrības. (Dobeles muzejs, 2025)

Draudzes pildīja arī kultūras centru funkciju. Draudzes uzturēja korus un ansambļus. Muzikālo kalpošanu īpaši attīstība baptistu draudzes. Kori darbojās gandrīz visās draudzēs, un tie muzicēja gan draudzēs, gan sniedz koncertus citur. “Kad Latvijas baptistu draudžu 50 gadu jubilejas gadījumā savienotie Rīgas kori, kopā ar dziedātājiem no Jelgavas, Jēkabmiesta, Jaunjelgavas, Paltmales, Daugavgrīvas un Tukuma, pavisam ap 300 dziedātāju kopskaitā, sarīkoja 1912. gada 26. novembrī, Rīgas latviešu biedrības nama zālē garīgu koncertu, br. A. Ģēģera, V. Krūma, J. Valdmaņa, A. Dinberga un K. Līdaka vadībā, to ievēroja gandrīz visi Rīgas latviešu laikraksti”. 1892. gadā Zemgalē kori darbojās Bauskas (10 koristi), Jaunjelgavas (15 koristi), Jēkabpils (15 koristi) un Jelgavas (30 koristi) draudzēs. Vēlāk kori darbojās arī Dobeles (vidēji 10 koristi), Krustpils (vidēji 15 koristi), Lielzalves (vidēji 19 koristi), Pļaviņu (vidēji 16 koristi) un Vietalvas (vidēji 9 koristi) draudzēs. (Kronlins, 1925) Draudzēs mēdza darboties arī orķestri. Kristīgos svētkos, piemēram, Ziemassvētkos un Lieldienās, nelieli teātra uzvedumi bija nozīmīgi kultūras notikumi, īpaši bērniem. Tos organizēja Svētdienskolu skolotāji kopā ar draudzes locekļiem.

2.2. Reliģiskās dzīves ierobežošana un pārmaiņas Padomju laikā (1940–1990)

Otrais pasaules karš atnesa ļoti ievērojamus postījumus. Īpaši smagi karš skāra Jelgavu, kuras vēsturiskā apbūve 1944. gada vasarā pārvērtās drupās. Kara laika apšaudēs stipri cieta Salgales, Lielauces, Mežotnes, Bērzes, Vecsaules, Budbergas, Gostiņu, Vietalvas, Jaunjelgavas, Sniķeres un Sēlpils luterāņu baznīcas. (Putniņa, 2015; Visit Aizkraukle, Gostiņu luterāņu baznīca, 2025; Zudusilatvija.lv, Vietalvas baznīca, 2025; Visit Jēkabpils, Sēlpils evaņģēliski luteriskā baznīca, 2025), Aizkraukles dievnama baznīcā esot ieskrējusi vācu lidmašīna. (Redzet.lv, Aizkraukles luterāņu baznīca, 2025). Apšaudēs stipri cietis arī Jaunjelgavas pareizticīgo dievnams. (Russkije.lv, Kristus Apskaidrošanās baznīca Jaunjelgavā, 2025) Vairākas baznīcas Otrā pasaules kara laikā tika izdemolētas. Kara laikā baznīcas mēdza izmantot arī citiem mērķiem, tā piemēram, Daudzeses baznīcā atradās vācu armijas štābs, un mitinājās kara bēgļi (Visit Aizkraukle, Daudzeses evaņģēliski luteriskā baznīca, 2025).

Otrā pasaules kara laikā gandrīz pilnībā tika iznīcināta Zemgales ebreju kopiena, tika iznīcinātas un nodedzinātas sinagogas. Ebreji tika sagūstīti un nošauti.

Pēc Otrā pasaules kara draudzes savus dievnamus centās atjaunot, diemžēl svītru tam pārvilka 1949. gada deportācijas un sekojošā baznīcu un draudžu slēgšana, baznīcu demolēšana un pielāgošana saimnieciskām vajadzībām. (Putniņa, 2015) Nereti draudžu locekļi un garīdznieki tika represēti. Ēķas tika nacionalizētas un bieži pārvērstas par noliktavām, klubiem, kultūras namiem. Piemēram, Vecsaules un

Zebrenes luterāņu baznīcās ierīkoja graudu kalti, Mežotnes un Glūdas baznīcās – minerālmēslu noliktavas, Jelgavas pareizticīgo katedrālē – ķīmisko vielu noliktavu, Penkules baznīcā – graudu noliktavu un sporta zāli, Lambārtes baznīcā – klubu, Bērsteles baznīcā – Rundāles pils muzeja fondu noliktavu, Sniķeres baznīcā – mehāniskās darbnīcas. (Putniņa, 2025; Dobeles muzejs, 2025)

1940. un 1944. gada notikumi ar komunistiskā režīma nodibināšanos radikāli pārveidoja Latvijas politisko un ekonomisko sistēmu. Latvijas vēsturē iesākās vēl nebijis periods: marksisms – ļeņinisms, kura būtiska un neatņemama sastāvdaļa kļuva ateisms. Baznīcas neapšaubāmi kļuva par konkurentiem jaunajai padomju ideoloģijai, rezultātā Baznīca kļuva par vajāšanas objektu. (Baštiks, 1999)

“40.-to gadu otrajā pusē antireliģiskā propaganda pārlieku aktīva nebija, jo tikko bija beidzies karš un primāri bija jārisina saimnieciska un politiska rakstura problēmas. Izmaiņas notika sākot ar 1947. gadu. Laikrakstā „Komsomoļskaja Pravda” pirmo reizi pēckara gados parādījās antireliģiska satura raksti, kuros tika nosodīti skolotāji, kas tic Dievam, deklarēts, ka piederība komjaunatnei nav savienojama ar ticību Dievam, kā arī uzsvērta izteikti antireliģiskas izglītības sistēmas nepieciešamība līdzšinējās „bezreliģiozās” vietā. Valsts politika liedza mācītājiem iespēju izteikt savas domas masu informācijas līdzekļos. Prese bieži tika izmantota, lai kompromitētu mācītājus un radītu sabiedrībā negatīvu attieksmi pret viņiem. No bibliotēkām tika izņemti ar reliģiju saistīti materiāli.

2.3. Reliģiskās dzīves atdzimšana pēc neatkarības atgūšanas (1990–mūsdienas)

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1990. gadā tika atjaunota reliģijas brīvība. Daudzas draudzes reģistrējās no jauna, atguva savas ēkas un sāka intensīvu darbību, tai skaitā ēku restaurāciju, draudžu paplašināšanu un sabiedrības garīgās dzīves atjaunošanu.

Reliģiskā dzīve kļuva daudzveidīgāka – līdzās tradicionālajām konfesijām aktivizējās arī mazākās kopienas. Pieauga arī ekumeniskā sadarbība. Sabiedrībā tika vērota pakāpeniska attieksmes maiņa pret ticību un garīgumu – daļa iedzīvotāju kļuva aktīvāki reliģijā, daļa palika neitrāli noskaņoti.

Dažādu laiku un vēsturisku notikumu ietekmē ļoti mainījusies situācija draudzēs, draudžu aktivitāte un draudžu lielums. Tā, piemēram, līdz 20. gadsimta sākumam baznīca pildīja arī dzimtsarakstu funkciju, līdz ar to draudzēs kā oficiāli draudzes locekļi tika pierakstīti absolūti lielākā iedzīvotāju daļa. Padomju laikos, savukārt, padomju vara mērķtiecīgi veidoja un pārcēla kolhozu centrus prom no muižu atrašanās vietām, kurās lielākoties atradās baznīcas, kas draudzēm un to sastāvam papildus antireliģiskajai propagandai bija milzīgs trieciens. Pēc neatkarības atgūšanas 20. gadsimta beigās baznīcas piedzīvoja atdzimšanas vilni, kas līdz mūsdienām pakāpeniski atkal krities. 1. tabulā atspoguļota informācija par šajā pētījumā padziļināti apsekoto 30 baznīcu vai klosteru draudžu lielumu cauri laikiem.

1. tabula. Draudzes locekļu skaits cauri laikiem

Baznīca	**Draudzē oficiāli reģistrēto locekļu skaits**			**Vidējais apmeklētāju skaits dievkalpojumā**
	20. gs. sākums*	**21. gs. sākums***	**2025. gads****	**2025. gads****
Aizkraukles evaņģēliski luteriskā baznīca	1036 (1926.g.)	132 (2001.g.)	98 (2025.g.)	25 (2025.g.)
Annenieku evaņģēliski luteriskā baznīca	Baznīcā paredzētas 300 vietas. Baznīca bija Jaunpils draudzes filiālbaznīca. Jaunpils draudzes locekļu skaits: 7500 (1907./1908.g.),	44 (2001.g.)	n/i	15 (2025.g.)

	1576 (1930.g.).			
Asares evaņģēliski luteriskā baznīca	Ap 670 (1935.g.)	30 (2001.g.)	32 (2025.g.)	7 (2025.g.)
Augstkalnes - Mežmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca	5970, tai skaitā 120 vācieši (1907.g.), 1800 (1932.g.), 3000 (1938.g.)	65 (2001.g.)	61 (2025.g.)	15 (2025.g.)
Bauskas Svētā Gara evaņģēliski luteriskā baznīca	4000 latviešu (1927.g.) un 200 vāciešu (1926.g.), 7400 (1938.g.)	250 (2001.g.)	240 (2025.g.)	100 (2025.g.)
Bērsteles luterāņu baznīca	Baznīcā paredzētas 500 sēdvietas. Bērstele bija Mežotnes filiālbaznīca. Mežotnes-Bērsteles draudzes locekļu skaits: 6100, tai skaitā 100 vācieši (1907.g.), 1661 (1932.g.).	25 (2001.g.)	10 (2025.g.)	4 (2025.g.)
Budbergas Svētā Pāvila evaņģēliski luteriskā baznīca	2150 (1938.g.)	80 (2001.g.)	45 (2025.g.)	15 (2025.g.)
Codes evaņģēliski luteriskā baznīca	300 (1926.g.), 600 (1938.g.)	30 (2001.g.)	n/i	6 (2025.g.)
Dobeles evaņģēliski luteriskā baznīca	11500 (1938.g.)	n/i	400 (2025.)	60 (2025.g.
Ērberģes evaņģēliski luteriskā baznīca	600 (1938.g.)	35 (2003.g.)	60 (2025.g.)	14 (2025.g.)
Gārsenes evaņģēliski luteriskā baznīca	Subatas draudzes filiālbaznīca. Subatas (tai skaitā Gārsenes) draudzes locekļu skaits: 4000 (1907.g.), 1456 (1935.g.)	54 (2003.g.)	25 (2025.g.)	7 (2025.g.)
Gostiņu evaņģēliski luteriskā baznīca	Baznīcā paredzētas 210 sēdvietas. Krustpils-Unguru-Gostiņu draudzes locekļu skaits: 15000 (1911.g.), 3641 (1932.g.)	35 (2003.g.)	21 (2025.g.)	12 (2025.g.)
Iecavas evaņģēliski luteriskā baznīca	Baznīcā bija paredzētas 500 sēdvietas. Iecavas draudzes, kurā ietilpa cilvēki no plašas apkārtnes, locekļu skaits: 7000 (1907./1908.g.), 912 (1930.g.). Iecavas-Lambārtes draudzes locekļu skaits: 9000 (1938.g.)	200 (2004.g.)	500 (2025.g.)	25 (2025.g.)
Īles evaņģēliski luteriskā baznīca	n/i	27 (2004.g.)	10 (2025,g,)	6 (2025.g.)
Jaunjelgavas Kristus Apskaidrošanās pareizticīgo baznīca	Ap 90 (1930.g.)	n/i	50 (2025.g.)	25 (2025.g.)
Jēkabpils vecticībnieku baznīca	Ap 615 (1930.g.)	n/i	38 (2025.g.)	70 (2025.g.)
Kalnciema–Klīves evaņģēliski luteriskā baznīca	1000 (1938.g.)	20 (2004.g.)	20 (2025.g.)	15 (2025.g.)
Krustpils evaņģēliski luteriskā baznīca	Krustpils-Unguru-Gostiņu draudze: 15000 (1911.g.), 3641 (1932.g.)	290 (2004.g.)	100 (2025.g.)	15 (2025.g.)

Lielvircavas evaņģēliski luteriskā baznīca	Ap 2000 (1938.g.)	40 (2008.g.)	180 (2025.g.)	30 (2025.g.)
Līvbērzes Svētā Jāzepa Romas katoļu baznīca	300 (1935.g.), 500 (1938.g.)	600 (2005.g.)	n/i	4 (2025.g.)
Neretas evaņģēliski luteriskā baznīca	1200 (1935.g.), 2000 (1938.g.)	170 (2006.g.)	100 (2025.g.)	40 (2025.g.)
Pļaviņu Svētā Pētera evaņģēliski luteriskā baznīca	288 (1935.g.)	n/i	55 (2025.g.)	12 (2025.g.)
Rīgas Sv. Trijādības Sergija sieviešu klostera filiāle (Valgundes klosteris)	Ap 30 (1935.g.)	70 (2009.g.)	40 (2025.g.)	40 (2025.g.)
Sesavas evaņģēliski luteriskā baznīca	7000 (1907.g.), 2200 (1938.g.)	n/i	45 (2025.g.)	20 (2025.g.)
Skaistkalnes Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs Uzņemšanas Romas katoļu baznīca	2000 (1938.g.)	1500 (2007.g.)	n/i	250 (2025.g.)
Sunākstes evaņģēliski luteriskā baznīca	5600 (1938.g.), 962 (1939.g.)	25 (2007.g.)	80 (2025.g.)	20 (2025.g.)
Svētā Gara pareizticīgo baznīca un vīriešu klosteris. Sv. Nikolaja Brīnumdarītāja baznīca	n/i	n/i	n/i	n/i
Tērvetes–Kalnamuižas evaņģēliski luteriskā baznīca	5000, tai skaitā 60 vācieši (1907.g.), 630 (1930.g.), 1790 (1938.g.)	40 (2004.g.)	50 (2025.g.)	30 (2025.g.)
Vecauces evaņģēliski luteriskā baznīca	Ap 1935 (1935.g.)	150 (2008.g.)	50 (2025.g.)	15 (2025.g.)
Zaļenieku (Zaļās draudzes) evaņģēliski luteriskā baznīca	Ap 2230 (1935.g.), 3500 (1938.g.)	104 (2009.g.)	100 (2025.g.)	20 (2025.g.)

**-Konversācijas vārdnīca, Latvju enciklopēdija, Latvijas enciklopēdija*
***-Draudžu sniegtā informācija*

2.4. Mūsdienu reliģiskā aktivitāte, konfesiju specifika un draudžu loma kopienās

Draudžu skaits un galvenās konfesijas

Zemgales plānošanas reģionā 2024. gadā darbojas vairāk nekā simts aktīvu draudžu, kas pieder dažādām konfesijām. Pārsvarā dominē luterāņu, katoļu un pareizticīgo draudzes, taču nozīmīgu lomu ieņem arī baptisti, septītās dienas adventisti, vasarsvētku un arī vecticībnieku draudzes.

Katrai konfesijai ir savas tradīcijas un reliģiskās prakses, tāpēc arī sakrālā arhitektūra Latvijā ir dažāda, daudzpusīga un oriģināla. (Volkova, 2014) Zemgalē ir vismaz 55 luterāņu draudzes, 32 katoļu draudzes, 9 pareizticīgo draudzes, 3 vecticībnieku draudzes, 14 baptistu draudzes, 15 vasarsvētku draudzes vai ticīgo grupas un 5 septītās dienas adventistu draudzes.

Konfesiju specifika: prakses, rituāli, ceremonijas

Luterāņu baznīcās tradīcijas un dievkalpojumi ir relatīvi vienkārši. Dievkalpojums ietver grēksūdzi, evaņģēlija lasījumu, sprediķi, ticības apliecību, aizlūgšanas un svētību. Liela nozīme ir mūzikai, īpaši ērģeļmūzikai, ar kuru lepojas daudz dievnamu. (Volkova, 2014) Luterāņi atzīst divus sakramentus – kristības (krista gan pieaugušus, gan bērnus) un Svēto Vakarēdienu. Citas ceremonijas ir konfirmācija (ticības apliecināšana pēc ticības mācības apgūšanas), iesvētības, laulības, bēres. Luterāņa garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj lūgšanas, gavēšanu. Bībeles lasīšanu, grēksūdzi un piedošanu. Svarīga loma ir iesaistei draudzes dzīvē, draudzes lūgšanu grupās.

Katoļu baznīcā dievkalpojumi jeb Svētās Mises, strukturētas pēc noteiktas kārtības, ietver grēksūdzi, lasījumus no Svētajiem Rakstiem, sprediķi, ticības apliecību, aizlūgumus un Svēto Vakarēdienu. Katoļi atzīst septiņus sakramentus: kristība, iestiprināšana (Svētā Gara dāvanas piešķiršana), Svētais Vakarēdiens, grēksūdze, slimnieku sakraments, laulība un priesterība. Citas reliģiskās ceremonijas ir procesijas, svētceļojumi, relikviju, svētbilžu un statuju godināšana. Katoļa garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj lūgšanas, bieži izmantojot rožukroni, garīgās vadības meklēšana, piemēram, pie priestera, Bībeles lasīšana un pārdomas. Nozīmīga loma ir iesaistei draudzes dzīvē, lūgšanu grupās, aktivitātēm jauniešiem. Latvijā ir vairāki katoļu klosteri, skolas, izdevums, radio.

Pareizticīgo baznīcā galvenais dievkalpojums ir Dievišķā liturģija, kas paraksti sākas agri. Dievkalpojuma laikā notiek lūgšanas, dziedājumi, procesijas, lasījumi no Svētajiem Rakstiem, sprediķi, ticības apliecināšana, Svētais Vakarēdiens. Nozīmīga ir liturģiskā mūzika, simbolisms (ikonas, sveces), aktīva ticīgo iesaistīšanās (krusta mešana, klanīšanās, sveču aizdegšana, ikonu skūpstīšana). Pareizticīgie atzīst 7 sakramentus: kristība, iestiprināšana, Svētais Vakarēdiens, grēksūdze, slimnieku svaidīšana, laulība un ordinācija. Citas ceremonijas un rituāli ietver ikonu godināšana, lūgšanu kanoni, procesijas. Pareizticīgā garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj lūgšanas, gavēni, vadīšana no garīgā tēva. Latvijā darbojas vairāki klosteri. Kopumā prakses ir senatnīgas, piesātinātas ar simbolismu un kontemplāciju.

Vecticībnieki ievēro pirmsreformu pareizticīgo tradīcijas, ievēro stingru baznīcas disciplīnu un askētismu, uzsverot “pareizās dzīves” piemēru. Dievkalpojumi ir gari, tajos tiek lasītas lūgšanas, psalmi, ir dziedājumi, tiek godātas ikonas, notiek lūgšanas ar klanīšanos līdz zemei. Vecticībnieki atzīst daudz sakramentu, piemēram, kristība ar trīskāršu iegremdēšanu, grēksūdze, Svētais Vakarēdiens, laulība, bēres. Stingri ievēro gavēni. Vecticībnieka garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj stingru lūgšanu disciplīnu, pieticīgu un konservatīvu apģērbu, aizliegumus (lietot alkoholu un tabaku, zvērēt, laulāties ar citu ticību pārstāvjiem), garīgās lasāmvielas lasīšanu. Kopienās tiek uzturēts kolektīvais dzīvesveids. Vecticība izceļas ar dziļu garīgumu, lūgšanu disciplīnu, askētismu un vēsturisko rituālu saglabāšanu.

Baptistu konfesija atšķiras ar uzsvaru uz personīgu ticību, Bībeles autoritāti un apzinātu kristību ar pagremdi; draudzi veido tikai tie, kas personīgi un apzinātā vecumā atzinuši ticību un kristīti. Dievkalpojumiem nav ļoti stingras kārtības, tomēr tie parasti iekļauj Bībeles lasījumus, lūgšanas, liecības (par Dieva darbiem ticīgo dzīvēs), sprediķi, Svēto Vakarēdienu (visbiežāk reizi mēnesī) un slavēšanu (dziedāšana Dievam par godu), kas lielākoties ietver modernus mūzikas instrumentus un dziedāšanu. Tomēr baptistu draudzēm raksturīga arī kordziedāšana un ansambļi. Citas ceremonijas iekļauj bērnu svētīšanu un kalpotāju iesvētīšanu kalpošanai. Baptisti organizē arī citus draudzes pasākumus, aktīvi uz tiem aicinot cilvēkus no malas, piemēram, draudzes gada svētkus, nometnes, izglītojošus semināru, pielūgsmes pasākumus, dvēseles kopšanas, sadraudzības pasākumus, retrītus, vasaras Bībeles skolas, vīrišķības un sievišķības kopšanas aktivitātes un citus. Aktīvi izdod dažādus materiālus, grāmatas. Baptista garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj Bībeles lasīšanu, lūgšanas, grēku nožēlošanu Dievam, dalību mājas grupās (nelielas ticīgo grupas regulāra sanākšana), dalību evaņģelizācijā un misijas darbā.

Vasarsvētku draudzes jeb pentekosti uzsver Svētā Gara darbību, garīgo atdzimšanu un personīgas attiecības ar Dievu. Dievkalpojumi ir dinamiski, emocionāli un brīvi, bet noteiktas liturģijas. Tomēr dievkalpojumi lielākoties ietver slavēšanu (ar moderniem instrumentiem, līdzīgi kā baptistiem), lūgšanas, aizlūgšanas, sprediķi, Svēto Vakarēdienu (visbiežāk reizi mēnesī). Ticīgie tiek aicināti lūgt pēc Svētā Gara kristības, kas ir papildu pieredze pēc glābšanas; ieguvuši Svētā Gara dāvanas, vasarsvētku reliģiskās prakses iekļauj arī pravietošanu, lūgšanu mēlēs, dziedināšanu, Vārda atziņu, brīnumdarīšanu. Citas ceremonijas ir kristības ar pagremdi, laulības, bēres. Vasarsvētku draudzes locekļa garīgā dzīve un individuālā prakse iekļauj Bībeles lasīšanu un studijas, dalību lūgšanu grupās, individuālās lūgšanas mēlēs, liecināšanu (par Dieva darbiem ticīgo dzīvēs), evaņģelizēšanu.

Septītās dienas adventisti uzsver sestdienas (septītās dienas) sabata ievērošanu, Jēzus Kristus atgriešanās (adventes) gaidīšanu, kā arī garīgu un fizisku veselību. Dievkalpojumi notiek sestdienās (sabatā), kas ir centrālā nedēļas diena. Dievkalpojums sastāv no lūgšanām, sprediķa dziesmām (dziedāšana bieži ir ar kori vai instrumentiem - ērģeles, klavieres, dažkārt grupa). Arī septītās dienas adventisti praktizē kristību ar pagremdi cilvēkiem, kuri personīgi atzinuši ticību un izgājuši Bībeles mācības kursu. Svētais Vakarēdiens ir svarīga ceremonija ar pārdomātu garīgu sagatavošanos, tas parasti notiek reizi ceturksnī un tā ietvaros ir pēdu mazgāšanas ceremonija pēc Jēzus piemēra, simbolizējot pazemību un izlīgšanu. Draudzes aktīvi iesaistās sociālos projektos, evaņģelizācijā, organizē nometnes, seminārus, sagatavo un izdod dažādus materiālus un grāmatas.

Draudžu sadarbība

Kopumā draudžu savstarpējās sadarbības rādītāji vērtējami kā labi. Gandrīz 94% norāda, ka sadarbojas ar citām draudzēm savas konfesijas ietvaros, tai skaitā 31% norāda, ka sadarbojas bieži, un 63% norāda, ka sadarbojas reti. Tikai 6% norāda, ka nesadarbojas nemaz. Starpkonfesiju sadarbībā situācija ir nedaudz sliktāka, proti, 56% norāda, ka sadarbojas ar citām draudzēm no citām konfesijām, tai skaitā 9% min, ka tas notiek bieži, savukārt 47% norāda, ka sadarbība notiek reti. 44% norāda, ka sadarbība ar citu konfesiju draudzēm nenotiek.

Sadarbības pamatā ir fakts, ka draudzēm ir viens mācītājs, draudzes arī savstarpēji konsultējas, tai skaitā par īpašumu uzturēšanu, projektu un finansējuma piesaisti, draudzes rīko kopīgus pasākumus, piemēram, koncertus, gājienus, svētceļojumus, rekolekcijas, ekskursijas, izstādes, talkas, svētkus. Atsevišķās vietās draudzes notur savus dievkalpojumus citas konfesijas draudzes baznīcā. Draudzes arī dodas viena pie otras pieredzes apmaiņas braucienos.

Iemesli tam, ka draudzes nesadarbojas vai sadarbojas reti, ir tas, ka draudzes vadībā ir laicīgā darbā noslogi cilvēki, ir zema draudzes kapacitāte, proti, trūkst aktīvu cilvēku, draudze noveco vai tai strauji samazinās aktīvo locekļu skaits, trūkst atsaucības no citu konfesiju draudzēm, kā arī tas, ka draudzei tuvumā nav citu konfesiju draudžu. Kā iemesls minētas arī tas, ka citu konfesiju draudzes tiek uzskatītas par pārāk atšķirīgām.

Draudžu aktivitāte

Draudžu minimālā aktivitāte (dievkalpojumi) un baznīcu, draudžu apmeklējums (reģistrēto locekļu skaits pret reāliem regulārajiem apmeklētājiem) atkarīgs no dažādiem faktoriem, piemēram, demogrāfiskie izaicinājumi, draudžu oficiālo locekļu reģistrēšanas principi konkrētā konfesijā vai draudzē, garīdznieku pieejamība un dievkalpojumu norises biežums, draudžu vadības kapacitāte piesaistīt apmeklētājus un locekļus, telpu pieejamība un piemērotība dievkalpojumu un pasākumu norisei, informācijas pieejamība par draudzes aktivitātēm, kristīgo vērtību nozīme sabiedrībā un citi.

Ņemot vērā draudžu aptaujā iegūtos datus, Zemgalē vidēji luterāņu draudzēs apmeklējums (reālie regulārie apmeklētāji pret reģistrēto locekļu skaitu) ir 33% - zemākais rādītās ir 10% un augstākais ir 75%. Pareizticīgo, katoļu un septītās dienas adventistu draudzēs tas ir vidēji 50%. Baptistu un

vasarsvētku draudzēs apmeklējums ir 75%. Vecticībnieku draudzēs apmeklējums ir 184%, proti, dievkalpojumus apmeklē gandrīz divas reizes vairāk cilvēku, nekā draudzēs ir oficiāli reģistrēto locekļu.

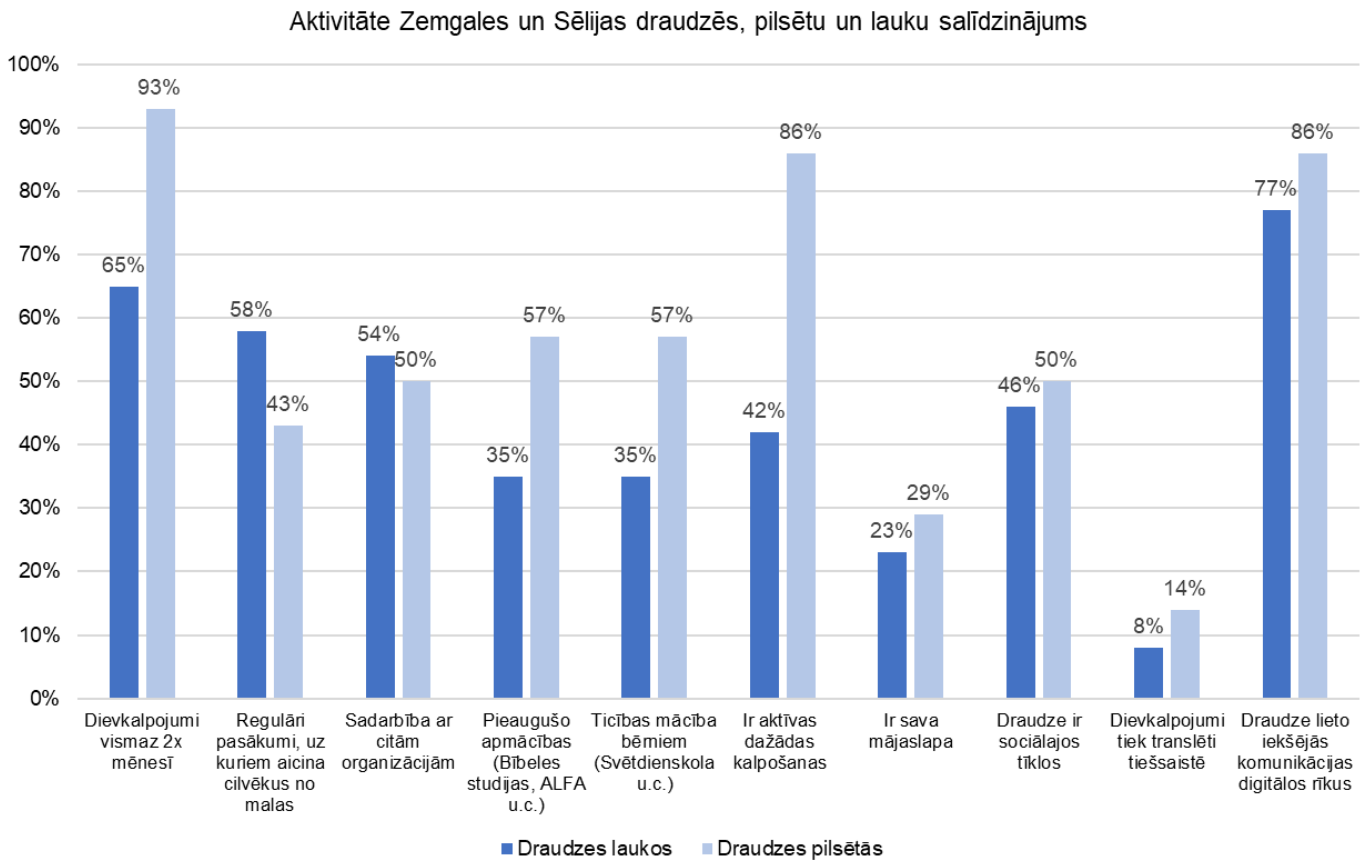
Ļoti būtiska nozīme draudžu attīstībā ir aktīviem kalpotājiem draudzēs – proti, cilvēki, kas vada un aktīvi īsteno draudzēs konkrētas jomas, piemēram, diakonija, muzikālā kalpošanas, draudzes vadība, labdarība, sieviešu, vīru, jauniešu kalpošanas, Svētdienskola un citas. Kalpotāju aktivitāti arī ietekmē daudz faktoru, tai skaitā kalpotāju motivācija, pašiniciatīva un prasmes, draudzes garīdznieka un draudzes vadītāju ieguldīšanās kalpotājos, atbalsta, resursu un komandas pieejamība, draudzes kopējā aktivitāte un tas, vai draudzē un apkārtējā kopienā ir pietiekoši daudz cilvēku.

Draudžu skaits, kurās notiek aktīva kalpošana, ir satraucoši zems – tikai 63% respondentu norāda, ka tajās aktīvi notiek dažādas kalpošanas. Tātad jāsecina, ka 37% draudžu kalpošanas faktiski nenotiek vai notiek ļoti minimāli, kas liecina par draudzes zemo potenciālu jeb būtiski samazinātām attīstības iespējām. Luterāņu draudzēs aktīvi kalpo (kalpotāji pret reģistrēto locekļu skaitu) vidēji 17% - zemākais rādītās ir 2% un augstākais ir 40%. Pārējās konfesijās saskaņā ar aptauju rādītāji ir šādi: katoļu draudzēs 17%, pareizticīgo draudzēs 20%, septītās dienas adventistu draudzēs 25%, vecticībnieku draudzēs 45% un baptistu un vasarsvētku draudzēs 50%.

Dievkalpojumu norises biežums arī atkarīgs no vairākiem faktoriem, galvenokārt no tā, vai draudzei ir pieejams savs garīdznieks vai draudzes garīdznieks kalpo arī citās draudzēs. Dievkalpojumu norises biežumu ietekmē arī draudzes lielums, aktivitāte, telpu piemērotība dievkalpojumu norisei un citi. Luterāņu draudzēs dievkalpojumi lielākoties notiek katru svētdienu vai divas reizes mēnesī (attiecīgi 35% un 42%). 19% draudžu dievkalpojumi notiek reizi mēnesī, un 4% draudžu dievkalpojumi notiek tikai kristīgajos svētkos vai citās īpašās svētku dienās. Vidēji pusē katoļu un pareizticīgo draudzēs dievkalpojumi notiek katru nedēļu, bet pusē – reizi vai divas mēnesī. Atsevišķās katoļu draudzēs dievkalpojumi notiek katru dienu. Vecticībnieku, septītās dienas adventistu, vasarsvētku un baptistu draudzēs dievkalpojumi notiek katru nedēļu.

Lauku reģionos aktivitāte draudzēm bieži ir zemāka nekā pilsētās, taču draudzes nereti ir emocionāli tuvākas un ciešāk integrētas vietējā sabiedrībā. Dažas baznīcas kalpo arī kā vienīgās kopienas pulcēšanās vietas. Tas uzsver reliģiskā mantojuma nozīmību ne tikai kā garīgajā, bet arī kultūrvēsturiskās identitātes jomā.

Pilsētas draudzēs būtiski augstāki rādītāji ir kalpošanas aktivitātē, dievkalpojumu norises biežumā – tie notiek vismaz divas reizes mēnesī, kā arī daudz aktīvāk notiek Bībeles studijas un Bībeles un kristīgās ticības apmācības gan pieaugušajiem (piemēram, Alfas kursi), gan bērniem (piemēram, Svētdienskolas). Lai gan ne ļoti izteikti, tomēr pilsētas draudzes ir arī digitāli aktīvākas un līdz ar to pieejamākas sabiedrībai un kopienai tiešsaistē. Lauku draudzes, salīdzinot ar pilsētas draudzēm ir aktīvākas sadarbībā ar citām organizācijām, kā arī tās vairāk regulāri organizē pasākumus, uz kuriem aicina arī cilvēkus no kopienas un no malas (skatīt 2. attēlu).

2. attēls. Aktivitāte Zemgales un Sēlijas draudzēs, pilsētu un lauku salīdzinājums.

<u>Draudžu pieejamība un atvērtība</u>

Analizējot draudžu pieejamību un atvērtību informatīvajā telpā, jāsecina, ka šajā jomā, ņemot vērā modernās sabiedrības prasības un modernas organizācijas principus, kādiem jāpiemīt draudzēm, ja tā vēlas iesaistīt savā darbībā kopienas iedzīvotājus, situācija ir ļoti vāja. No aptaujātajām draudzēm lielākajai daļai (75%) nav savas mājas lapas, apmēram pusei (52%) nav kontu sociālajos tīklos. Dievkalpojumus tiešsaistē translē tikai 10% draudžu. Pozitīvs ir rādītājs, ka 80% draudžu ir iekšējās komunikācijas rīki, piemēram, *Whatsapp* čati. Tomēr ļoti satraucoši ir tas, ka piektajai daļai (20%) draudžu nav šāda iekšējās komunikācijas rīka.

Aptaujā draudzēm tika lūgts norādīt, kā, viņuprāt, cilvēkam, kurš par konkrētu draudzi/baznīcu neko nezina, taču gribētu to regulāri apmeklēt, ir visvieglāk par draudzi uzzināt un uzsākt dievkalpojumu un pasākumu apmeklēšanu. Visbiežāk minētās atbildes, kas nav saistītas ar darbībām un informāciju tiešsaistē, bija informācija ziņojuma dēlī pie baznīcas, ierašanās uz dievkalpojumu un/vai zvanot draudzes garīdzniekam vai draudzes pārstāvim (visos gadījumos šo minēja 10 draudzes). Retāk minētas šādas atbildes: informācijas un atsauksmju iegūšana un komunicēšana ar draudzes locekļiem (minēja 4 draudzes), iesaistīšanās citos draudzes pasākumos ārpus dievkalpojumiem un informācija draudzes gada grāmatā (abos gadījumos minēja 1 draudze). Saistībā ar darbībām un informāciju tiešsaistē tika minētas šādas atbildes: informācija sociālajos tīklos, visbiežāk *Facebook* (minēja 6 draudzes), informācija konfesijas savienības jeb draudzes apvienojošās organizācijas mājas lapā (minēja 5 draudzes), informācija citur internetā (minēja 4 draudzes). Satraucoši, ka tikai 3 draudzes kā informācijas avotu par savu draudzi norādīja draudzes mājas lapu. Kopumā jāsecina, ka draudzēs novērojams ļoti

zems digitālās transformācijas un digitālās pratības līmenis, kas ilgtermiņā var negatīvi ietekmēt draudžu iespējas piesaistīt jaunākas paaudzes.

Interesants ir draudžu pašvērtējums, analizējot vairāku apgalvojumu (par draudzes atvērtību un pieejamību) atbilstību konkrētās draudzes situācijai. Tā, piemēram, puse jeb 53% draudžu uzskata, ka par draudzi un baznīcu ir pieejama plaša informācija internetā. 53% norāda, ka regulāri organizē pasākumus, kuros aicina piedalīties arī cilvēkus, kas nav draudzē. 53% draudžu norāda, ka sadarbojas ar citām organizācijām – citām draudzēm, nevalstiskajām organizācijām, pašvaldību vai uzņēmumiem. 43% norāda, ka vismaz reizi gadā organizē apmācības – Bībeles studijas, Alfas kursus vai tamlīdzīgi. Arī 43% draudžu norāda, ka organizē Svētdienskolas. 93% norāda, ka draudzei ir garīdznieks.

3. Reliģisko organizāciju loma sabiedrībā

Reliģiskās organizācijas Zemgalē vēsturiski ir pildījušas daudz plašāku funkciju nekā tikai garīgās dzīves nodrošināšana. Tās darbojas kā sabiedrības morālie un sociālie balsti, kas veicina kopienas saliedētību, atbalsta iedzīvotājus krīzes brīžos un veido sabiedriskās dzīves kultūrvidi. Draudzes iesaistās izglītošanā, labdarībā un kultūras procesu uzturēšanā, veidojot būtisku tiltu starp garīgajām vērtībām un praktisko kopienas dzīvi. Šajā sadaļā tiks analizēta reliģisko organizāciju sociālā nozīme, to ieguldījums sabiedrības labklājībā un identitātes stiprināšanā.

3.1. Reliģisko organizāciju sociālā funkcija un sabiedrības iesaiste

Reliģiskās organizācijas Zemgalē tradicionāli veic nozīmīgu lomu ne tikai garīgajā aprūpē, bet arī sociālajā un kopienas dzīvē. Garīdznieki daudzviet ir vai ir bijuši sabiedrības morālais balsts, viņi piedāvā garīgās konsultācijas, vada dzīves ritējuma rituālus (kristības, laulības, bēres), kā arī iesaistās kopienas notikumos. Draudzes organizē gan reliģiska, gan sociāla rakstura pasākumus, veicinot sabiedrības iesaisti un saliedētību.

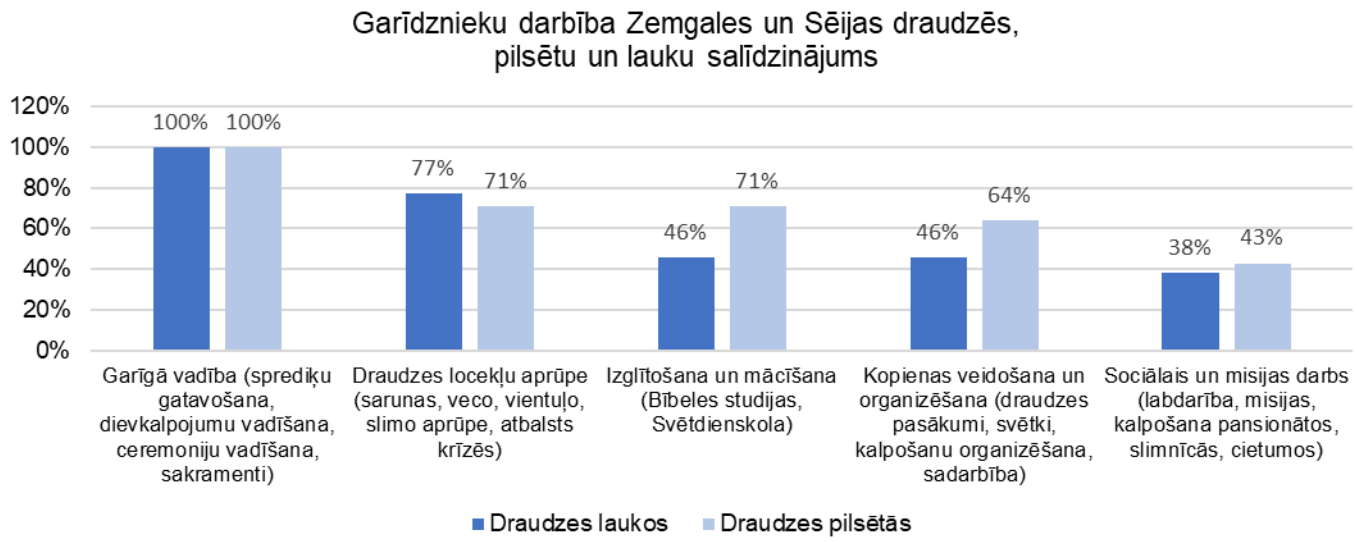
Aptaujā lielākoties (84%) draudzes norāda, ka draudzes organizētos pasākumos piedalās arī cilvēki no vietējās kopienas – 37% norāda, ka tas notiek bieži, savukārt 47% norāda, ka tas notiek reti. 16% gadījumu draudžu pasākumos kopienas cilvēki nepiedalās. 13% norāda, ka diemžēl vietējās kopienas cilvēki nepiedalās, taču draudzes par to priecātos. Viena draudze, kas pārstāv pareizticīgo konfesiju, norāda, ka draudzes pasākumi ir domāti tikai draudzes locekļiem, tāpēc tajos citi nepiedalās; jāsecina, ka šāda situācija liecina par draudzes noslēgtību, kas neveicina draudzes integrēšanos apkārtējā kopienā un otrādi.

<u>Garīdznieku loma draudzes un vietējās kopienas dzīvē</u>

Analizējot garīdznieka aktivitāti un lomu vietējā kopienā, jāsecina, ka nozīmīgs faktors ir garīdznieka iespēja pilnvērtīgi kalpot konkrētā draudzē un kopienā. Jo zemāka garīdznieka aktīvā klātbūtne (bieži fragmentētās kalpošanas vairākās draudzēs dēļ), jo mazāka garīdznieka loma vietējās kopienas dzīvē. Garīdzniekiem, kuri kalpo vairākās draudzēs, trūkst laika veidot dziļas un ciešas attiecības pat ar draudzes locekļiem. Attiecību veidošanas un vietējās kopienas iesaiste caur garīdznieku, īpaši lauku reģionos, kļuvusi par īpašu izaicinājumu.

Visas aptaujā iesaistītās draudzes norāda, ka garīdznieks nodrošina spredikļu gatavošanu, dievkalpojumu vadīšanu, ceremoniju vadīšanu un sakramentus. 75% draudžu garīdznieks nodrošina draudzes locekļu aprūpi - sarunas, dvēseles aprūpe, vientuļo, slimo un veco cilvēku apmeklēšana, atbalsts krīzes situācijās; attiecīgi ceturtajā daļā draudžu aprūpe nenotiek, kas ir ļoti satraucoši.

Tikai apmēram pusē draudžu garīdznieks veicis izglītošanas un mācīšanas darbu – nodrošinājis Bībeles studijas, Svētdienskolu vai katehēzi, jauno draudzes locekļu izglītošanu, kā arī aktīvi piedalījies kopienas veidošanas un organizēšanas aktivitātēs - draudzes pasākumu un svētku organizēšanā, kalpošanu organizēšanā, sadarbībā ar citām draudzēm un organizācijām. Un tikai trešdaļa Zemgales garīdznieku veikuši sociālo un misijas darbu - organizējuši labdarību, evaņģelizācijas misijas, kalpojuši pansionātos, slimnīcās, cietumos.

3. attēls. Garīdznieku darbība Zemgales un Sēlijas draudzēs, pilsētu un lauku salīdzinājums.

Analizējot 3. attēlu, jāsecina, ka pamata garīgā vadība tiek nodrošināta visās draudzēs – kā pilsētās, tā laukos. Pilsētas draudzēs garīdznieki aktīvāk nodrošina izglītošanas un mācīšanas procesus gan pieaugušajiem, gan bērniem. Tāpat pilsētās garīdznieki vairāk iesaistās kopienas veidošanas un organizēšanas aktivitātēs. Pilsētu un lauku draudzēs gandrīz līdzvērtīgi garīdznieki nodrošina draudzes locekļu aprūpi, kā arī veic sociālo un misijas darbu.

Veiksmīgai draudzes attīstībai ir ārkārtīgi svarīga garīdznieka aktīva klātbūtne, lai draudzes var pilnvērtīgi veikt funkcijas attiecībā uz draudzes locekļiem un vietējo kopienu. Ja garīdznieka pilnīga klātbūtne konkrētā draudzē nav iespējama, noteiktu laiku noteiktās funkcijās (ne visās) garīdznieku var aizvietot aktīvi kalpotāji, taču ne visās draudzēs tas ir iespējams konfesijas specifikas, draudzes locekļu trūkstošo zināšanu un prasmju dēļ vai zemā aktīvo kalpotāju skaita dēļ. Un tas nav risinājums ilgtermiņā.

<u>Paaudžu līdzdalība</u>
Analizējot paaudžu līdzdalību draudzēs, jāsecina, ka draudžu dalībnieki lielākoties ir cilvēki pusmūžā un vecāki. 68% dalībnieku draudzēs ir vecāki par 40 gadiem. Šis skaitlis ir līdzīgs visās konfesijās.

Pusmūža un vecākās paaudzes motivācija doties uz baznīcu un draudzi ir dažāda. Kā nozīmīgs faktors visbiežāk minēta ticība un garīgā piepildījuma meklējumi (minēts 10 reizes), sadraudzība (kopā būšana), atbalsts, ģimeniskums un piederības sajūta (minēts 9 reizes), draudzes pasākumi, ekskursijas un talkas, īpaši ja tajos iesaistīti bērni un mazbērni (minēts 5 reizes), mācītāja vai Dieva pamudinājums (minēts 4 reizes). Interesanti, ka dievkalpojumi kā motivācija minēts tikai 3 reizes. Reti minēti šādi motivējoši faktori: gudrs un iedvesmojošs mācītājs (minēts 2 reizes), sarežģīts veselības stāvoklis (minēts divas reizes). Pa vienai reizei minēti šādi faktori: vēlme kalpot, slavēšanas un ērģeļmūzika, Svētais Vakarēdiens, cilvēka paša izglītība un audzināšana, pieradums, kā arī vēlme saglabāt vietējo kultūras pieminekli. Papildus kāda draudze īpaši min, ka vecāka gada gājuma draudzes locekļu nenākšanai iemesls diemžēl ir garīdznieka pasivitāte.

Gados jaunāku cilvēku (līdz 40 gadu vecumam) motivācija ir līdzīga, tomēr vērojamas atšķirības prioritātēs. Biežāk minētie faktori: sadraudzība, piederības sajūta, atbalsts, draudzības (minēts 8 reizes), uz draudzi ved vai mudina nākt vecāki (minēts 5 reizes), ticība un tuvu attiecību ar Dievu meklējumi (minēts 5 reizes), draudzes pasākumi, talkas, jo īpaši pasākumi tieši bērniem un jauniešiem (minēts 4 reizes), citi draudzes locekļi kā piemērs pozitīvām pārmaiņām dzīvē (minēts 3 reizes), ceremonijas,

piemēram, laulības, iesvētības, kristības (minēts 3 reizes), iespēja kalpot, darīt darbu ar jēgu un mērķi, iegūt pieredzi un zināšana (minēts 3 reizes) un iespēja muzicēt, uzstāties un radoši izpausties (minēts 2 reizes). Pa vienai reizei minēti šādi faktori: Ziemassvētku dievkalpojums, gudrs un iedvesmojošs mācītājs, pēkšņi izaicinājumi dzīvē, ģimenes draugu pozitīvā pieredze draudzē.

Draudžu pasākumi un sabiedrības iesaiste

Zemgales draudzes min daudz interesantu pasākumu, kas tiek organizēti draudzēs, baznīcās un kas veicina starppaaudžu sadarbību. Viens no visbiežāk minētajiem piemēriem ir sadraudzība jeb atbalstoša un piederību veicinoša kopābūšana (minēta 7 reizes). Otrs bieži minēts piemērs ir dažādu pasākumu, kas veicina paaudžu saliedēšanos, organizēšana draudzes ietvaros, piemēram: talkas un īpaši reliģiskā mantojuma uzturēšanas pasākumi, arī arheoloģiskie izrakumi un Glika ozolu stādīšana (minēts 7 reizes), koncerti un izstādes (minēts 5 reizes), kopīga svētku svinēšana, tai skaitā draudzes gadadiena (minēts 4 reizes), jauniešu slavēšanas vakari (minēts 2 reizes), draudzes nometne, kristības, liecību vakari, lūgšanu vakari, senioru pusdienas kopā ar draudzi, atmiņu vakari ar senioriem, jubilāru sveikšana, diskusijas un kopīgas sapulces, ģimeņu dievkalpojumi (katrs minēts 1 reizi). Vēl viens piemērs ir dažādas aktivitātes, kuru ietvaros draudze devusies uz āru, piemēram, draudzes ekskursijas, pārgājieni, sadraudzība ar citām draudzēm, dalība gājienos, skolēnu svētbrīži (katrs minēts 1 reizi). Bieži minēti arī tādi pasākumi, kas organizēti plašākai sabiedrībai, piemēram, Baznīcu nakts (minēts 5 reizes), Bībeles studijas un Alfa kursi (minēts 3 reizes) un sadarbība ar citām organizācijām, kopīgi nodrošinot aktivitātes, tai skaitā velobraucienus, aktivitātes pilsētas svētkos, reliģiskā mantojuma iekļaušanu tūrisma maršrutos (minēts 2 reizes).

3.2. Sociālie pakalpojumi un atbalsts iedzīvotājiem

Draudzes daudzviet sniedz būtisku atbalstu sabiedrībai – gan emocionālu, gan praktisku. Papildus garīgajai aprūpei, daudzas draudzes piedāvā arī palīdzību krīzes situācijās, atbalstu vientuļajiem, senioriem un trūcīgajiem. Tiek atbalstītas un organizētas zupas virtuves, apģērbu izdale, bērnu nometnes, kā arī izglītojošas iniciatīvas. Šo pakalpojumu apjoms un forma var būt dažāda – tie var būt draudzes locekļu brīvprātīgie centieni vai strukturētas iniciatīvas sadarbībā ar pašvaldību. Reliģiskās organizācijas bieži vien kalpo kā uzticams sabiedrotais sociālās palīdzības sistēmā.

Analizējot aptaujā iegūtos datus, jāsecina, ka atbalsts ir daudzveidīgs. Tas ir vērsts gan uz pašas draudzes locekļu vajadzībām, gan aizsniedz cilvēkus vietējā vai blakus kopienā. Plašākas vai šaurākas sociālās palīdzības sniegšanā ir iesaistītas divas trešdaļas jeb 66% draudžu.

Visbiežāk minētā sniegtā palīdzība ir ziedojumi un emocionāls un garīgs atbalsts trūcīgajiem, slimajiem un vientuļajiem cilvēkiem, tai skaitā senioriem (minēts 18 reizes). Šī atbalsta ietvaros draudzes dodas pie senioriem, slimniekiem, apdāvina tos, notur svētbrīžus un aizlūgšanas, piegādā pārtiku, vāc līdzekļus operācijām. Draudzes bieži arī iesaistījušās un iesaistās Ukrainas atbalstā (minēts 7 reizes) – draudzes vākušas ziedojumus, piemēram, labdarības koncertos vai akcijās, ziedoti līdzekļi mācītāja Ukrainā vajadzībām, draudze izmitinājusi vairākas Ukraiņu bēgļu ģimenes. Trešais biežāk minētais atbalsts ir kalpošana pansionātos (minēts 6 reizes) – visbiežāk brīvprātīgā darba formātā. Draudzes arī sniedz humāno palīdzību, lielākoties nodrošinot apģērbu draudzes locekļiem un arī vietējās kopienas pārstāvjiem (minēts 4 reizes). Vairākas draudzes min labdarības akcijas, neidentificējot mērķi (minēts 3 reizes). Pa vienai reizei minēti šādi sociālās palīdzības piemēri: atbalsts zupas virtuvei, ziedojumu vākšana akūtā krīzē nonākušiem cilvēkiem, mācītāja sniegtais garīgais un emocionālais atbalsts vietējā kopienā, sadarbība ar Probācijas dienestu, atbalsts audžuģimenēm, kā arī Bībeles stundu noturēšana vietējās kopienās tuvāk dzīvesvietai.

Savā ziņā par sociālu atbalstu var uzskatīt arī Svētdienskolas, kurās draudzes nodrošina vērtībizglītību bērniem un jauniešiem. Tāpat draudžu atbalsts ir arī dzīves ritējuma ceremoniju nodrošināšanā, proti, laulības, kristības, bēres, ko nodrošina gandrīz visas draudzes. Nozīmīgs atbalsts ir arī baznīcas durvju

atvēršana kultūras un izglītības pasākumiem. Daudzas draudzes atver savas telpas koncertiem, izstādēm, lekcijām, tādējādi veicinot kultūras daudzveidību un kopienas kohēziju.

Vairākās vietās Zemgalē ir notikušas Lūgšanu brokastis. Tās "aizsākās Amerikas Savienotajās Valstīs 1952. gadā, kad vadītāji saprata, ka labklājība vien nespēs risināt daudzos izaicinājumus sabiedrībā. Tādēļ vienotībā un saskaņā, lūdzot Dieva svētību tautai un valstij, un veidojot dziļāku savstarpēju uzticēšanos brokastu laikā, viņi guva stiprinājumu un gudrību". (Lūgšanu brokastis, 2025) "Lūgšanu brokastis ir brīdis, kad satiekas laicīgā un garīgā vara. Garīgo varu pārstāv baznīcas, laicīgo – visi pārējie lūgšanu brokastu dalībnieki – pašvaldības, uzņēmēji un citi dalībnieki." (Radio 1, 2025) Lūgšanu brokastu ietvaros lielākoties tiek vākti arī ziedojumi kādam konkrētam mērķis. Nereti mērķis ir arī kādas baznīcas atjaunošanas darbu finansēšana.

Kopumā apskatot Zemgales pašvaldību pārstāvju viedokli par sadarbību ar draudzēm, tai skaitā reliģiskā mantojuma saglabāšanā, bieži dzirdams viens un tas pats secinājums, proti, ļoti daudz kas ir atkarīgs no abu pušu atvērtības sadarbībai. No draudžu puses pašvaldības sagaida iniciatīvu, pašu draudžu audzētu kapacitāti veikt, piemēram, daļējas investīcijas reliģiskajā mantojumā un būt aktīviem vietējā kopienā – tas ļautu draudzēm labāk piesaistīt atbalstu dažādās pašvaldību, Lauku atbalsta dienesta, nacionālās un starptautiskās programmās. No pašvaldību puses ļoti bieži sadarbība ar draudzēm ir atkarīga no pašvaldības vadības attieksmes, proti, vai attieksme, ka baznīca ir atdalīta no valsts, ir kategoriska, vai tā tomēr ir pietiekami elastīga, īpaši, ja runa ir par reliģisko mantojumu, sociālo pakalpojumu nodrošināšanu pašvaldībā, rūpēm vietējās kopienās, kultūrizglītību, vērtībizglītību un morālo normu nodošanu sabiedrībai.

Nevienā no Zemgales pašvaldībām netika identificēts oficiāls sociālais pakalpojums, kas deleģēts kādai draudzei. Kā secina pašvaldību pārstāvji, draudžu kapacitāte šobrīd ir pārāk zema, lai tas varētu notikt. Tomēr Zemgalē ir vairāki pozitīvi piemēri, kad reliģiska organizācija veic nozīmīgu darbu sociālajā jomā. Piemēram, biedrība „Kalna svētību kopiena" Bruknā piedāvā atkarību dziedināšanas programmu ar darba un lūgšanu terapiju, psiholoģisku palīdzību, iespēju izdzīvot kopienas dzīvi, vienlaicīgi atjaunojot un attīstot 18. gadsimta muižu un teritoriju. Papildus kopienā iespējams īrēt telpas pasākumiem un atpūtai.

Zemgalē aktīvi strādā arī Pestīšanas armija. Zemgalē darbojas Pestīšanas armijas Bauskas korpuss, kas nodrošina zupas virtuvi, lietoto apģērbu un apavu izdali, mājas vienības. Svētdienās notiek lūgšanu sapulces, dievkalpojumi, sadraudzība un Svētdienskolas. Dobeles ārpostenī trešdienās notiek dievkalpojumi un reizi mēnesī notiek pārtikas paku izdale. Iecavas korpuss nodrošina zupas virtuvi, mazuļu mūzikas nodarbības, bērnu klubiņu, sadraudzības un dziesmu pēcpusdienas, ģitārspēles apmācības, drēbju izdali, jauniešu tikšanās, Bībeles studijas. Svētdienās notiek dievkalpojums un sadraudzība. Jelgavas korpuss nodrošina atbalstu, organizējot individuālas tikšanās, drēbju izdali, dušas apmeklēšanas iespēju, Bībeles studijas, lūgšanas un kopīgas pusdienas. Svētdienās ir dievkalpojums, kura ietvaros ir kopīgas pusdienas, kā arī tiek izsniegts ēdiens līdzņemšanai.

Analizējot nodarbinātības iespējas, ko veicina reliģiskās organizācijas, jāsecina, ka draudžu kontekstā ietekme ir maza. Būtiskākā ietekme redzama būvniecības, celtniecības un restaurācijas jomā, proti, šo jomu speciālistiem ir pieejams darbs, ja tiek atjaunota reliģiskā mantojuma ēka, teritorijas vai būvēts jauns dievnams.

Draudžu un iepriekš minēto reliģisko organizāciju aktivitātes rezultātā sabiedrībā tiek saglabātas darba tikuma vērtības, līdz ar to var izteikt pieņēmumu, ka ar draudzēm lielākoties ir saistīti cilvēki, kas ir iesaistīti darba tirgū un apzinīgi veic savus pienākumus, tai skaitā veicot nodokļu nomaksu. Tomēr, ja tā ne vienmēr ir, jāpiemin, ka viens no draudžu uzdevumiem ir rūpes par draudžu locekļiem; iespējams, šo rūpju rezultātā atsevišķi cilvēki nenonāk sociālo dienestu redzeslokā vai nonāk tur ievērojami retāk,

neapgrūtinot pašvaldību sociālo budžetu. Nereti draudzēs novērojams, ka draudžu locekļi, kas ir darba devēji, mēdz nodarbināt savas draudzes locekļus, tādējādi veicinot to iesaistīšanos un aktivitāti darba tirgū. Arī „Kalna svētību kopienas" Bruknā un Pestīšanas armijas viens no uzdevumiem ir atbalstīt, rehabilitēt un pilnvērtīgi atgriezt sabiedrībā, tai skaitā darba tirgū tās locekļus.

3.3. Reliģiskā mantojuma kultūrvēsturiskā un identitātes nozīme

Baznīcas un citi reliģiskie objekti spēlē nozīmīgu lomu kopienu identitātē. Tie ir ne vien ticības simboli, bet arī kultūrvēsturiski objekti, kuros norit svarīgi sabiedriski notikumi. Svētki – Ziemassvētki, Lieldienas u.c. – tiek svinēti kā garīgi, tā kultūras pasākumi, kas veicina piederības sajūtu.

Reliģiskie objekti ir arī mutvārdu vēstures nesēji – ar tiem saistās stāsti, tradīcijas un kopienas pieredze, kas tiek dokumentēta intervijās un personīgos stāstos. Šie aspekti nostiprina reliģiskā mantojuma vietu vietējā kultūrā un sabiedriskajā dzīvē.

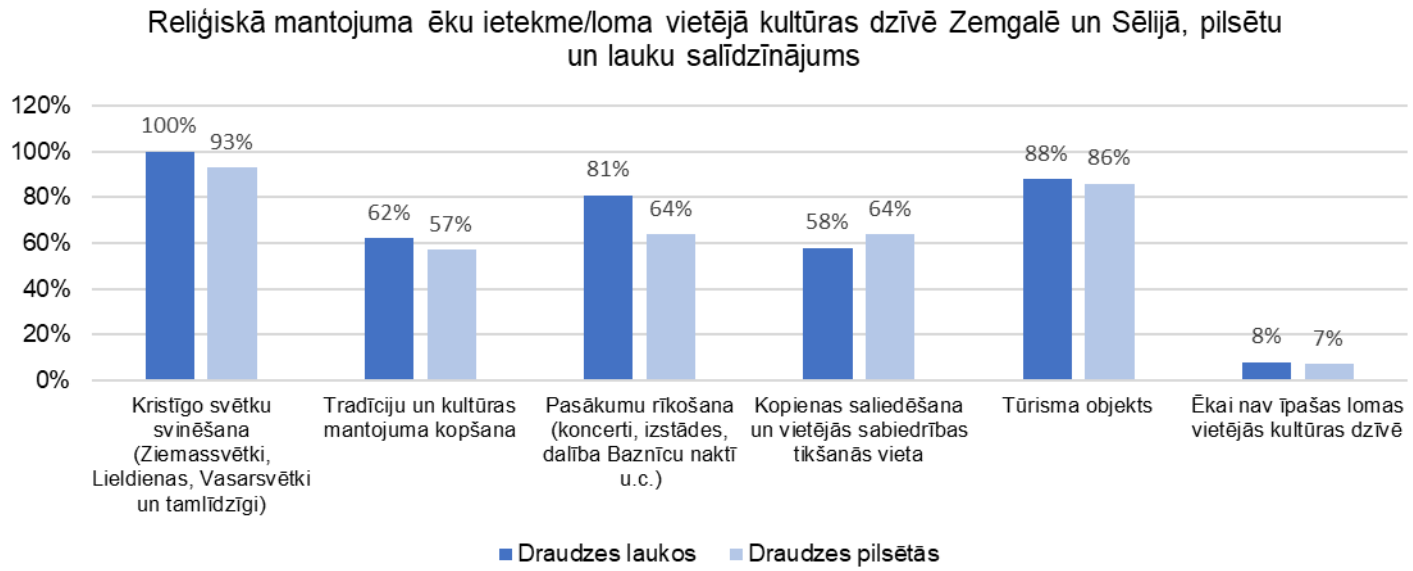
Šī pētījuma ietvaros veiktajā aptaujā 94% respondentu, vietējo kopienu pārstāvji, piekrīt, ka reliģiskā mantojuma ēka ir nozīmīga vietējās kopienas identitātes daļa, proti, 84% piekrīt pilnībā, bet 10% piekrīt daļēji. Tikai 6% respondentu pauž neitrālu attieksmi pret šo viedokli.

Ļoti līdzīgi, 94% respondentu piekrīt, ka reliģiskā mantojuma ēka ir svarīga vietējās kultūras dzīvē: 72% piekrīt pilnībā, savukārt 22% piekrīt daļēji. Un atkal tikai 6% respondentu pauž neitrālu attieksmi pret šo viedokli. Abos gadījumos negatīva attieksme netiek pausta.

Lūdzot kopienu pārstāvjus atzīmēt un minēt piemērus, kā tieši reliģiskā mantojuma ēka piedalās jeb ietekmē vietējā kultūras dzīvi, kopienas atzīmēja un minēja vairākas atbildes.

Pirmkārt, reliģiskā mantojuma ēku loma vietējā kopienā ir kristīgo svētku svinēšanas vieta, kopīgi svinot, piemēram, Ziemassvētkus, Lieldienas, Vasarsvētkus (minēja 98% respondentu). Otrkārt, reliģiskā mantojuma ēku loma vietējā kopienā ir tūrisma objekts, piesaistot vietai un vietējai kopienai tūristus (minēja 88% respondentu). Treškārt, tā ir arī pasākumu – koncertu, izstāžu, Baznīcu nakts - rīkošanas vieta (minēja 75% respondentu). Ceturtkārt, tā ir vieta, kas palīdz kopt un uzturēt vietējās tradīcijas un kultūras mantojumu (minēja 60% respondentu). Piektkārt, reliģiskā mantojuma ēka ir kopienas saliedēšanas un vietējās sabiedrības tikšanās vieta (minēja 60% respondentu). Kāds respondents arī min, ka reliģiskā mantojuma ēka ir restaurācijas meistarklašu, arheoloģijas un novadpētniecības centrs. Tikai 6% respondentu uzskata, ka ēkai nav īpašas lomas vietējās kultūras dzīvē. Kāds respondents min, ka reliģiskā mantojuma ēkām nav jāpiedalās vietējā kultūras dzīvē, proti, ka šādai loma domāti kultūras nami, tautas klubi, skolas un reliģiskām organizācijām nav ar šīm iestādēm jākonkurē.

Analizējot reliģiskā mantojuma ēku ietekmi/lomu vietējā kultūras dzīvē pilsētās un laukos, nav vērojamas būtiskas atšķirības. Laukos reliģiskā mantojuma ēku kā pasākumu rīkošanas vietu loma ir nedaudz lielāka, nekā pilsētās. Pārējos aspektos reliģiskā mantojuma ēku ietekme/loma vietējā kultūras dzīve pilsētās un laukos ir līdzīga (skatīt 4. attēlu).

4. attēls. Reliģiskā mantojuma ēku ietekme/loma vietējā kultūras dzīvē Zemgalē un Sēlijā.

Aptaujas ietvaros respondentiem arī tika jautāts, vai tie ēkai piedēvē personisku nozīmi un emocionālu vērtību. 84% respondentu minēja, ka tie ēkai ļoti piedēvē personisku nozīmi un emocionālu vērtību. 13% respondentu min, ka tie personisku nozīmi un emocionālu vērtību piedēvē nedaudz, savukārt viens respondents saka, ka ne īpaši piedēvē personisku nozīmi un emocionālu vērtību. Šāds kopumā ļoti pozitīvs rezultāts nav pārsteigums, ņemot vērā, ka respondenti bieži ir saistīti ar ēku, vietējo draudzi un ir aktīvi vietējās kopienas dalībnieki.

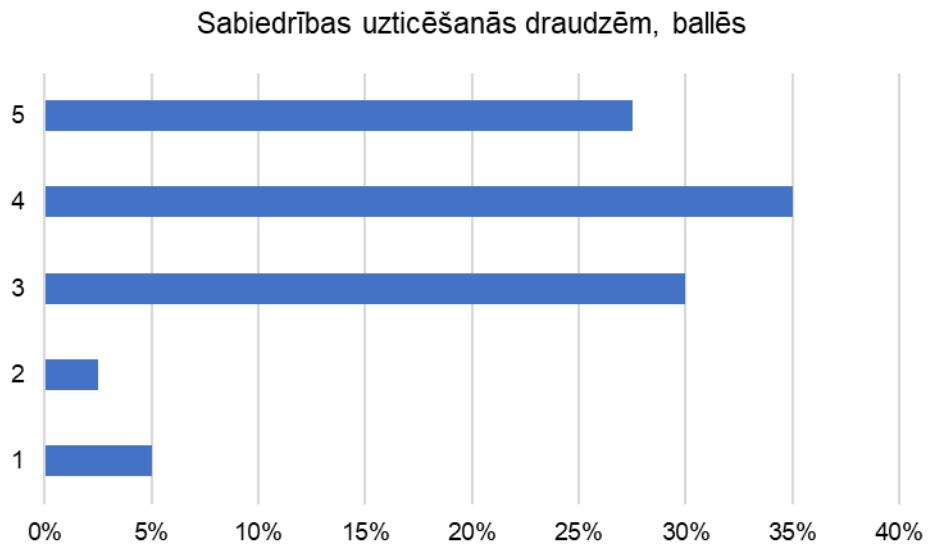
Personīgie stāsti, kas apkopoti par baznīcu izmantošanu un saglabāšanu, ir plaši un daudzveidīgi. Lielākoties tie saistās ar laulībām, kristībām un citiem nozīmīgiem un dzīvi ietekmējošiem pasākumiem. Personīgie stāsti saistīti arī ar jauniegūtiem draugiem, nodibinātām nozīmīgām attiecībām. Daudziem ar reliģiskā mantojuma ēku saistās kādi īpaši ticības piedzīvojumi. Vairāki stāsti saistīti arī ar dzimtas saknēm un ilgstošu dzimtas saikni ar draudzi un namu. Dažus ar ēku saista ļoti aktīva darbošanās ēkas saglabāšanā.

Apkopojot draudžu un vietējo kopienu pārstāvju viedokli par kopējo sabiedrības attieksmi pret reliģiskā mantojuma ēku, jāsecina, ka viedoklis vairs nav tik pozitīvs. Tas, iespējams, saistīts ar piedzīvotām grūtībām un šķēršļiem, piesaistot atbalstu ēkas uzturēšanā, atjaunošanā, kopšanā. Gandrīz puse jeb 47% uzskata, ka sabiedrība kopumā pret reliģiskā mantojuma ēku izjūt lielu cieņu un lepnumu. 44% uzskata, ka attieksme pret reliģiskā mantojuma ēku ir mērena. 6% uzskata, ka tā ir neitrāla, bet 3% pauž, ka viņuprāt sabiedrības acīs reliģiskā mantojuma ēka ir mazsvarīga un aizmirsta.

3.4. Kopienas kohēzija, dzīves kvalitāte un mijiedarbība

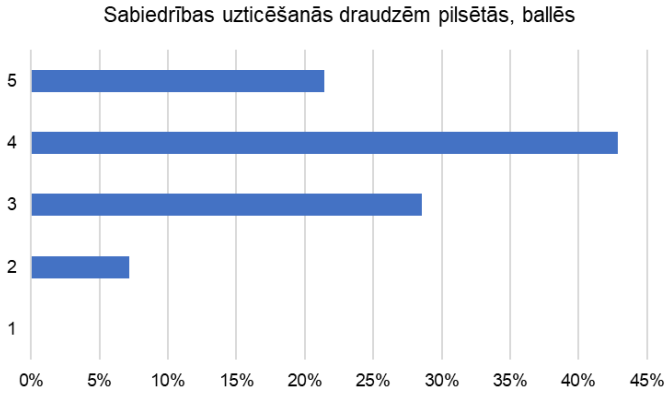
Reliģiskajām organizācijām ir noteikta loma un potenciāls ietekmēt sabiedrības dzīves kvalitāti un veicināt kopienas saliedētību. Draudžu aktivitātes veido platformu savstarpējai sadarbībai, uzticībai un solidaritātei, īpaši mazākās apdzīvotās vietās, kur baznīcas nereti ir vienīgā vai viena no nedaudzām sabiedriskās dzīves telpām. Ēku pieejamība, draudžu atvērtība un spēja iekļaut dažādus sabiedrības locekļus veicina sabiedrības uzticēšanos un kopienas attīstību. Pilsētās aktivitātes ir strukturētākas, savukārt laukos – emocionāli tuvākas un ciešāk saistītas ar lokālo identitāti.

Jautāti par sabiedrības uzticēšanos vietējām draudzēm, draudžu un vietējo kopienu pārstāvji situāciju vērtē diezgan pozitīvi – proti, 5 baļļu sistēmā uzticēšanos novērtējot ar 3,78. Visbiežāk liktā atzīme (35% gadījumu) ir 4 balles (skatīt 5. attēlu).

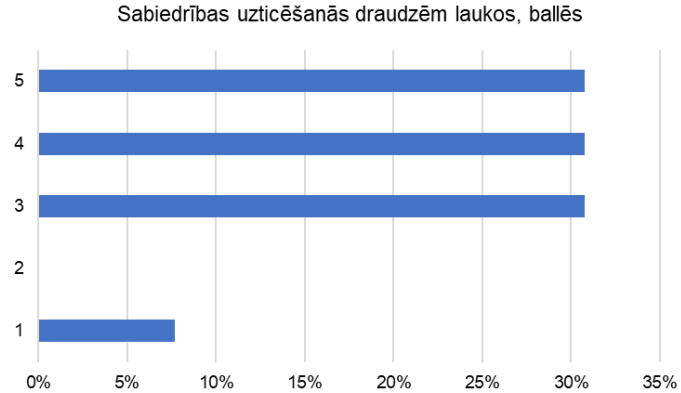

5. attēls. Sabiedrības uzticēšanās draudzēm, ballēs

Laukos un pilsētās sabiedrības uzticība draudzēm vērtēta ļoti līdzīgi (attiecīgi: 3,77 un 3.79). 6. un 7. attēlā redzamas nelielas atšķirības (skatīt 6. un 7. attēlu).

6. attēls. Uzticēšanās draudzēm pilsētās

7. attēls. Uzticēšanās draudzēm laukos

Respondenti arī min veidus, kā izpaužas draudzes un bieži arī reliģiskā mantojuma ēkas loma vietējās sabiedrības saliedēšanā. Visbiežāk tie ir dažādi pasākumi, piemēram, koncerti, Baznīcu nakts pasākumi, tematiski pasākumi, pasākumi baznīcas dārzā (minēti 9 reizes). Saliedēšanās notiek arī, pateicoties kopīgai interesei par vietējo vēsturi un baznīcu kā vēstures vērtību. Kopīgi tiek realizēti dažādi projekti (minēts 4 reizes). Divas reizes minētas Lūgšanu brokastis, kā veids komunikācijai un sadarbības veicināšanai ar sabiedrību. Kā svarīga aktivitāte, lai veicinātu saliedēšanos, minēta informācijas ievietošana plašsaziņas līdzekļos (minēta 2 reizes) – gan drukātajos, gan tiešsaistes medijos; informācija tiek ievietota par draudzes un reliģiskā mantojuma aktualitātēm, vienā no draudzēm aktīvs ir garīdznieks, sniedzot laikrakstos intervijas. Informācijas ievietošanai medijos nozīmīga ir ciešu attiecību veidošana par vietējiem pašvaldības pārstāvjiem, atbildīgajiem par novada teritoriālajām apvienībām, kas nereti

draudzēm un kopienām palīdz informācijas izplatīšanā. Šo attiecību veidošana ar pašvaldībām veicina arī draudžu iespēju aktīvi integrēties laicīgos pašvaldības pasākumos, piemēram, pilsētas svētkos.

Citas aktivitātes, kas palīdz draudzei saliedēties ar vietējo kopienu ir šādas: semināru organizēšana vietējās kopienās, praktisks jauniešu atbalsts, piemēram, piešķirot telpas un resursu jauniešu muzicēšanai, reliģiskā mantojuma kā tūrisma objekta attīstīšana, svētku Dievkalpojumu organizēšana, informēšana, ka pieejams garīgais atbalsts, baznīcas durvju reāla atvēršana, nodrošinot pieeju ēkai un telpām, kā arī draudzes attieksme – atvērtība, pretimnākšana, iekļaušana un izteikta, taču neuzbāzīga viesmīlība.

4. Sabiedrības līdzdalība reliģiskā mantojuma saglabāšanā

Reliģiskā mantojuma ēku saglabāšana un izmantošana nav tikai institucionāls vai juridisks jautājums – tā ir cieši saistīta ar sabiedrības attieksmi, līdzdalību un gatavību rūpēties par savas kopienas kultūrvēsturiskajām vērtībām. Zemgalē un Sēlijā vietējo iedzīvotāju iniciatīvas, brīvprātīgais darbs un ziedojumi bieži kļūst par izšķirošu faktoru, kas nosaka baznīcu un citu reliģisko objektu saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Šī sadaļa aplūko sabiedrības iesaistes formas, motivāciju un labās prakses piemērus, kas apliecina reliģiskā mantojuma nozīmību kopienas pašapziņas un piederības kontekstā.

4.1. Iedzīvotāju iniciatīvas un brīvprātīgais darbs

Zemgales reģiona reliģisko ēku saglabāšana lielā mērā balstās uz vietējo iedzīvotāju līdzdalību un iniciatīvu. Draudzes locekļi un kopienas pārstāvji bieži vien piedalās talkās, apkārtnes sakopšanā, ēku ikdienas uzturēšanā, kā arī sabiedrības izglītošanā par reliģisko mantojumu. Brīvprātīgais darbs ir nozīmīgs resurss gan praktiski, gan sociāli – tas stiprina piederības sajūtu un atbildību par kultūrvēsturiskajām vērtībām. Iniciatīvas tiek organizētas dažādos līmeņos – no individuālas līdz kopienas un pašvaldības mērogam.

Analizējot vietējo iedzīvotāju iesaisti ēkas uzturēšanā vai apsaimniekošanā, jāsecina, ka draudžu pieredze ir ļoti dažāda. 22% draudžu pauž, ka vietējo iedzīvotāju iesaiste reliģiskā mantojuma saglabāšanā, uzturēšanā un uzkopšanā ir aktīva. Gandrīz puse jeb 47% draudžu atzīmē, ka vietējo iedzīvotāju iesaiste ir daļēja. 28% draudžu norāda, ka vietējo iedzīvotāju iesaiste reliģiskā mantojuma saglabāšanā, uzturēšanā un uzkopšanā ir ļoti maza. 3% norāda, ka vietējo iedzīvotāju iesaistes nav vispār.

Lielākoties (91% draudžu) vietējās kopienas iesaiste notiek talku un sakopšanas darbu veidā. 65% draudžu norāda, ka iesaiste bijusi ziedojot un atbalstot finansiāli. 50% norāda, ka vietējā kopiena iesaistījusies pie remontdarbiem. Nedaudz vairāk kā trešdaļa draudžu (37%) kā iesaisti min vietējās sabiedrības brīvprātīgo darbu pasākumos.

Draudzes kā nozīmīgu sadarbības partneri min arī pašvaldības. 87% draudžu saņēmušas finansiālu atbalstu no pašvaldības. 65% draudžu norāda, ka iesaistās un kopīgi ar pašvaldību organizē dažādus pasākumus – koncertus, izstādes, Lūgšanu brokastis. 56% draudžu iesaistītas reliģiskā mantojuma objekta tūrisma veicināšanas aktivitātēs vai kopprojektos ar pašvaldību. 50% draudžu min, ka pašvaldības tās atbalsta informatīvi, informējot par aktivitātēm un pasākumiem draudzēs. Kā vēl citi piemēri draudžu sadarbībā ar pašvaldībām minēti šādi: pašvaldības iesaiste un atbalsts vietējās infrastruktūras uzturēšanā, pašvaldība kā draudzes zemes nomnieks.

4.2. Restaurācija un sabiedrības viedoklis

Zemgales reģionā ir realizēti vairāki nozīmīgi reliģisko ēku atjaunošanas projekti, kuros sabiedrība piedalījusies gan ar darbu, gan ziedojumiem. Šie piemēri liecina par spēcīgu kopienu saikni ar baznīcu vērtību un tās kā simboliskas vietas saglabāšanas nepieciešamību.

Draudžu aptaujas ietvaros 88% respondentu min, ka pēdējo 30 gadu laikā ir notikuši baznīcas ēkas restaurācijas vai atjaunošanas darbi. 9% norāda, ka šādi darbi nav notikuši, savukārt 3% procenti atbild, ka nezina precīzu atbildi.

No draudzēm, kuras piedzīvojušas ēku restaurācijas un atjaunošanas darbus, 76% norāda, ka vietējie iedzīvotāji iesaistījušies finansiāli, palīdzot organizēt finansējuma piesaistes kampaņas un paši ziedojot. 65% norāda, ka vietējie iedzīvotāji iesaistījušies restaurēšanas un atjaunošanas darbos un talkās. 38% draudžu norāda, ka vietējie iedzīvotāji piedalījušies idejošanā un diskusijās. 14% norāda, ka vietējie iedzīvotāji restaurācijas un atjaunošanas darbos netika iesaistīti.

Analizējot vietējās kopienas iesaistīšanos, jāsecina, ka draudzes laukos ir daudz veiksmīgākas vietējās kopienas iesaistīšanā dažādos veidos, nekā pilsētas draudzes (skatīt 8. attēlu).

8. attēls. Vietējās kopienas iesaistīšanās reliģiskā mantojuma saglabāšanā, uzturēšanā un atjaunošanā

Analizējot restaurācijas un atjaunošanas ietekmi uz vietējo sabiedrību, jāsecina, ka lielākoties šī ietekme tiek vērtēta pozitīvi. Proti, 77% respondentu norāda, ka restaurācijas un atjaunošanas darbu ietekme uz vietējo sabiedrību ir pozitīva – palielinājusies vietējo iedzīvotāju interese, aktivitāte un piederības sajūta (pilsētā 83% gadījumu, laukos 74% gadījumu). 23% respondentu uzskata, ka ietekme ir neitrāla, proti, būtiskas izmaiņas nav novērotas (pilsētā 17% gadījumu, laukos 26% gadījumu). Jāpiebilst, ka ietekme uz vietējo sabiedrību vērtēta kā neitrāla visos tajos gadījumos, kad vietējie iedzīvotāji restaurācijas un atjaunošanas darbos netika iesaistīti; tas vēlreiz apliecina vietējās kopienas praktiskas un reālas iesaistes nozīmi reliģiskā mantojuma saglabāšanā un saiknes radīšanā vai stiprināšanā ar to. Negatīva restaurācijas un atjaunošanas darbu ietekme nav novērota.

Svarīgi arī piemetināt, ka absolūti lielākā daļa respondentu (91%) – draudžu un vietējo kopienu pārstāvji – norāda, ka, viņuprāt, ir vienmēr vērts saglabāt vēsturiskās un arī reliģiskās ēkas. Tikai 10% norāda, ka vēsturiskās un reliģiskās ēkas ir vērts saglabāt, ja tās var izmantot mūsdienās.

Sabiedrības viedoklis par reliģiskā mantojuma ēku saglabāšanu, restaurēšanu un atjaunošanu bieži ir pozitīvs, tomēr ir nepieciešama dziļāka izpratne par dažādu sociālo grupu attieksmi. Tāpēc nozīmīga būtu padziļināta iedzīvotāju stāstu un pieredzes apkopošana, sociālantropoloģiska pētījuma veikšana, analizējot arī to, kā restaurācijas procesi ietekmējuši kultūras dzīvi un sabiedrisko aktivitāti vietējā kopienā ilgtermiņā.

4.3. Labās prakses piemēri no kopienām un draudzēm

Zemgalē sastopamas vairākas veiksmīgas sadarbības formas starp draudzēm, pašvaldībām un iedzīvotājiem. Šie piemēri ietver ēku pielāgošanu un izmantošanu kopienas pasākumiem, tūrismam, labdarībai, izglītībai un citu jomu iniciatīvām. Turpmāk minēti labās prakses piemēri draudzēs un reliģiskā mantojuma objektos Zemgalē un Sēlijā.

Baznīca kā kultūras un tūrisma centrs:

- Kora mūzikas, ērģeļmūzikas un citi koncerti, ērģelnieku sacīkstes (piemēram, Kalnciema-Klīves, Bauskas, Sunākstes, Ērberģes, Neretas, Vecumnieku, Krustpils, Pļaviņu, Gostiņu, Sesavas, Bērzes, Kristus spēka Aizkraukles, Asares, Dignājas, Vircavas, Valles, Iecavas, Īles luterāņu baznīcās, Skaistkalnes baznīcā, Jēkabpils vecticībnieku draudzes koncerti kultūras namā);
- Baznīca arī akustiskā koncertzāle (piemēram, Īles luterāņu baznīca);
- Kultūrtelpa – koncerti, ekspozīcijas un tml. (piemēram, kultūrtelpa "Mežotne");
- Izstādes (piemēram, Kalnciema-Klīves, Bauskas, Sunākstes, Ērberģes, Vecumnieku, Sesavas, Bērzes luterāņu baznīcās);
- Ekskursijas (stāstījums) baznīcā kā tūrisma objektā (piemēram, Kalnciema-Klīves, Sunākstes, Bauskas, Aizkraukles, Ērberģes, Neretas, Vecumnieku, Krustpils, Sesavas, Bērzes, Aknīstes luterāņu baznīcās, Jaunjelgavas pareizticīgo baznīcā, Endžeļu Pomoras vecticībnieku baznīcā), baznīca pastāvīgi pieejama tūrisma sezonā (piemēram, Bauskas luterāņu baznīca);
- Interaktīvas spēles, izzinot baznīcas, novada vēsturi (piemēram, Kalnciema-Klīves, Bauskas baznīcās);
- Sadarbība ar citiem tūrisma pakalpojumu sniedzējiem (piemēram, Aizkraukles draudze);
- Bibliotēka, lasītava baznīcā (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca);
- Izglītojošs augu un garšaugu dārzs baznīcas teritorijā (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca).

Kopienas iesaiste, kopienas atbalstīšana:
- Skolu, skolēnu svētbrīži, piemēram, 1. septembrī, valsts svētkos, kristīgajos svētkos, tādējādi veicinot kristīgās un nacionālās vērtības (piemēram, Kalnciema-Klīves, Augstkalnes- Mežmuižas baznīcās);
- Labdarības akcijas, piemēram, koncerti, zupas virtuves, dāvaniņas Ziemassvētku laikā, atbalsts krīzes situācijās, atbalsts senioriem u.c. (piemēram, Kalnciema-Klīves, Bauskas, Kalnamuižas, Sunākstes, Ērberģes, Vecumnieku, Sesavas, Bērzes, Kristus spēka Aizkraukles, Unguru, Valles luterāņu baznīcās, Bauskas septītās dienas adventistu baznīcā, Iršu, Vecbebru, Aizkraukles un Skrīveru katoļu baznīcās, Jēkabpils vecticībnieku un Endžeļu Pomoras vecticībnieku baznīcās);
- Kopīgas talkas, iesaistot kopienas cilvēkus (piemēram, Dignājas, Iecavas luterāņu baznīcās);
- Dārza svētki, pasākumi baznīcas dārzā, radošās darbnīcas baznīcas teritorijā (piemēram, Bauskas luterāņu baznīcā, Jēkabpils vecticībnieku baznīcā);
- Draudzes iesaiste Baznīcu naktī (piemēram, Budbergas, Ērberģes, Sesavas, Dignājas, Aknīstes, Vircavas, Iecavas luterāņu baznīcas, Iršu, Vecbebru, Aizkraukles un Skrīveru katoļu baznīcas;
- Lūgšanu brokastu organizēšana (piemēram, Kalnamuižas draudze);
- Kopīgi pasākumi un iniciatīvas sadarbībā ar vietējo kopienu un nevalstiskajām organizācijām, piemēram Stendera ābeces takas u.c. (piemēram, Sunākstes luterāņu baznīca un Stendera biedrība, Zaļā draudze un vietējās kopienas organizācija, Annenieku baznīca un Annenieku attīstības biedrība)
- Interešu klubu vadīšana – pensionāru, grāmatu lasītāju klubiņi u.c. (piemēram, Sunākstes, Annenieku luterāņu baznīcas);
- Baznīcas kā konferenču un semināru norises vietas (piemēram, Sunākstes, Aizkraukles luterāņu baznīcas, Bauskas baptistu draudze);
- Kopīgi gājieni kristīgajos svētkos (piemēram, Aizkraukles luterāņu draudze);
- Eiropas mantojuma dienas pasākumi (piemēram, Aizkraukles luterāņu baznīcā)
- Sadarbība ar muzeju novadpētniecībā, tai skaitā arheoloģiskie izrakumi (piemēram, Aizkraukles luterāņu baznīca);
- Baznīca kā pieturas punkts pilsētas, pagasta svētkos (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca, Jēkabpils vecticībnieku draudze);
- Baznīca kā nometņu vieta bērniem (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca);
- Sadarbība ar vietējo Probācijas dienestu (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles luterāņu draudze);

- Brīvprātīgo draudzes locekļu darbs pansionātā, sadarbība ar pansionātu (piemēram, Bauskas baptistu draudze, Iršu, Vecbebru, Aizkraukles un Skrīveru katoļu baznīcas);
- Baznīca kā projektu īstenošanas vieta aktivitātēm (Iršu, Vecbebru, Aizkraukles un Skrīveru, Skaistkalnes katoļu baznīcas).

Draudžu savstarpējā sadarbība:
- Slavētāju ansambļu un koru viesošanās draudzēs dievkalpojumos, koru un ansambļu koncertu organizēšana (piemēram, Kalnciema-Klīves luterāņu baznīca);
- Vienu telpu kopīga lietošana draudžu vajadzībām (piemēram, Gārsenes luterāņu draudze un Romas Katoļu Baznīcas Gārsenes draudze);
- Pieredzes apmaiņa finansējuma piesaistē, projektu gatavošanā, pieredzes apmaiņas braucieni (Piemēram, Budbergas luterāņu baznīca un Skaistkalnes katoļu baznīca, Iršu, Vecbebru, Aizkraukles un Skrīveru katoļu baznīcas);
- Kopīgi svētceļojumi (piemēram, Sunākstes un Saukas luterāņu baznīcas, Jaunjelgavas pareizticīgo baznīca);
- Ekumēniski dievkalpojumi kristīgos vai valsts svētkos (piemēram, Seces luterāņu baznīca, Iecavas luterāņu un Iecavas katoļu baznīcas);
- Savstarpēja apsveikšana draudzes un kristīgos svētkos (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca);
- Ciemošanās un sadraudzība citās draudzēs (piemēram, Ērberģes, Kristus spēka Aizkraukles, Unguru, Aknīstes, Salgales luterāņu draudzes, Vircavas luterāņu draudze un Platones apustuliskā draudze, Iecavas luterāņu un Iecavas katoļu draudzes);
- Kopīgi, arī ekumeniski krusta gājieni (piemēram, Bērzes luterāņu draudze un Līvbērzes katoļu draudze);
- Kopīgas rekolekcijas (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles luterāņu baznīca).

Sadraudzība draudzes ietvaros:
- Draudzes nometņu organizēšana (piemēram, Bauskas luterāņu baznīca);
- Kopīgas talkas (piemēram, Bauskas, Budbergas, Sunākstes, Aizkraukles, Ērberģes, Vircavas, Iecavas luterāņu draudzes, Endžeļu Pomoras vecticībnieku draudze), namturības diena riezi mēnesī nama un teritorijas uzkopšanai (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles draudze);
- Savas draudzes locekļu mākslas darbu vai amatniecības izstrādājumu izstādes (piemēram, Ērberģes luterāņu baznīca);
- Kopīgi pārgājieni, ekskursijas (piemēram, Neretas, Kristus spēka Aizkraukles, Vircavas luterāņu draudzes);
- Atmiņu vakari, iepazīstot un sveicot draudzes locekļus, kā arī pieminot mūžībā aizgājušos draudzes locekļus (piemēram, Kalnciema-Klīves luterāņu draudze);
- Liecību vakari (piemēram, Sesavas draudze);
- Lūgšanu vakari (piemēram, Jēkabpils Sv. Miķeļa luterāņu draudze)
- Slavēšanas vakari, pasākumi (piemēram, Jēkabpils Sv. Miķeļa, Valles luterāņu draudzes);
- Ģimeņu dievkalpojumi, pasākumi ģimenēm ar bērniem (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles, Unguru luterāņu draudzes);
- Senioru diena reizi pusgadā, ieturot kopīgas pusdienas (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles luterāņu draudze);
- Draudzes gada (dibināšanas) svētki un citi kopīgi svētki (piemēram, Kristus spēka Aizkraukles luterāņu draudze, Jēkabpils vecticībnieku draudze);
- Telpu nodrošināšana jauniešiem, jauniešu aktivitātēm (piemēram, Jēkabpils Sv. Miķeļa luterāņu baznīca).

5. Reliģisko ēku daudzfunkcionāla izmantošana

Šī pētījuma sadaļa ir veltīta reliģisko ēku daudzfunkcionālai izmantošanai, aplūkojot tās ne vien kā garīgās dzīves centrus, bet arī kā nozīmīgus kultūras, sociālos un ekonomiskos resursus vietējām kopienām. Pamatojoties uz draudžu, pašvaldību un kopienu iesaisti, tiek analizētas jau esošās aktivitātes dievnamos, kā arī izvērtēta konfesiju attieksme pret desakralizācijas procesu un sabiedrības gatavība piedalīties jaunas funkcionalitātes veidošanā. Sadaļā iekļautas arī idejas papildu funkciju ieviešanai, sākot ar kultūras un tūrisma aktivitātēm līdz kopienu atbalsta centriem un izglītojošām iniciatīvām, kas ļautu dievnamiem kļūt par ilgtspējīgiem vietējās attīstības balstiem.

5.1. Desakralizācijas jautājumi un konfesiju attieksme

Desakralizācijas jautājums kļūst arvien aktuālāks, īpaši maz apmeklētu dievnamu kontekstā. Lai gan baznīcas galvenā funkcija ir reliģiska, daudzas konfesijas ir atvērtas to izmantošanai arī citiem sabiedrībai nozīmīgiem mērķiem, ievērojot noteiktus principus un cieņu pret telpu sakralitāti.

Draudžu attieksme

Pētījuma ietvaros vērtējot draudžu atvērtību idejai izmantot reliģiskās ēkas arī laicīgām funkcijām, jāsecina, ka viedokļi ir dažādi. Lielākā daļa jeb 69% draudžu norāda, ka tās ir atvērtas, taču saglabājot cieņu pret sakralitāti. 17% draudžu norāda, kā tās ir atvērtas plašāka spektra desakralizācijas idejai (bez būtiskiem ierobežojumiem). 7% draudžu drīzāk nav gatavas desakralizācijai, un 7% draudžu ir noraidošas, norādot, ka ēkai jāpaliek tikai reliģiskas funkcijas ietvaros. Konfesijas, kuras lielākoties noskaņotas atvērti un pozitīvi idejai izmantot reliģiskās ēkas arī laicīgām funkcijām, ir luterāņu, katoļu, baptistu, vasarsvētku un septītās dienas adventistu. Rezervētāka pret jaunas funkcionalitātes ienešanu ir vecticībnieku konfesija, savukārt jaunas funkcionalitātes ieviešanai pilnībā nepiekrīt pareizticīgo konfesija.

Ja tiek plānota reliģisku ēku desakralizācija, palielinot to funkcionalitāti, ļoti svarīga ir ne tikai draudzes, bet arī vietējās kopienas gatavība iesaistīties šādā projektā. 22% draudžu uzskata, ka vietējās kopienas būtu noteikti gatavas iesaistīties procesā. 58% draudžu nav pārliecinātas, minot, ka vietējās kopienas, iespējams būtu gatavas iesaistīties procesā, ja būtu pienācīgi informētas un īpaši uzrunātas. 20% draudžu uzskata, ka viņu vietējās kopienas būtu noskaņotas negatīvi – tās neiesaistītos nemaz (min 5% draudžu) vai drīzāk nebūtu gatavas iesaistīties (min 15% draudžu). Vispozitīvāk attiecībā uz kopienu iesaisti ir noskaņota katoļu konfesija un neliela daļa luterāņu konfesijas draudžu. Lielākā daļa luterāņu konfesijas draudžu, baptistu un vasarsvētku konfesiju draudzes uzskata, ka kopienas, iespējams, būtu gatavas iesaistīties funkcionalitātes palielināšanas procesā, ja būtu pienācīgi informētas un īpaši uzrunātas. Septītās dienas adventistu un pareizticīgo konfesijas uzskata, ka vietējās kopienas drīzāk nebūtu gatavas iesaistīties. Vecticībnieku konfesijas draudžu domas dalās – daļa uzskata, ka kopienas neiesaistītos nemaz vai iesaistītos, ja būtu pienācīgi informētas un īpaši uzrunātas.

Zemgales pašvaldību attieksme pret desakralizāciju

Apkopojot intervijās ar pašvaldību pārstāvjiem gūto viedokli, jāsecina, ka Zemgales pašvaldību attieksme pret reliģisko ēku desakralizāciju kopumā raksturojama kā pragmatiska un balstīta nepieciešamībā saglabāt kultūras mantojumu. Pašvaldību pārstāvji atzīst, ka baznīcas ēkas ir nozīmīga kopienas identitātes daļa, taču arī norāda – ja mūsdienās vairs nav iespējams nodrošināt to pastāvīgu reliģisku funkciju, ēkām jāatrod jauna loma, lai tās nezaudētu sabiedrisko nozīmi un fiziski nesabruktu. Desakralizāciju pašvaldības uztver nevis kā garīgas vērtības noliegumu, bet kā funkcionālu pārveidi, kas ļauj dievnamus saglabāt, pielāgojot tos kultūras, sociālajām vai sabiedriskajām vajadzībām.

Vienlaikus pašvaldības pauž cieņu pret sakrālās telpas vēsturisko un emocionālo nozīmi. Tiek uzsvērts, ka jebkāda jauna funkcionalitāte ieviešama ar pietāti, izvairoties no aktivitātēm, kas varētu aizskart ticīgo kopienu vai devalvēt ēkas simbolisko vērtību. Lielākā daļa pašvaldību piekrīt idejai par daudzfunkcionālu

izmantojumu, piemēram, koncertiem, izstādēm, izglītojošiem un kopienas pasākumiem, uzskatot to par instrumentu vietējās sabiedrības saliedēšanai un kultūras dzīves stiprināšanai.

Šāda attieksme atklāj, ka pašvaldības desakralizāciju neredz kā ēkas "atsvešināšanu" no kopienas, bet gluži pretēji – kā iespēju to padarīt pieejamāku plašākam iedzīvotāju lokam. Desakralizēta baznīca saglabā savu lomu vietējā ainavā, identitātē un kultūras atmiņā, turpinot kalpot kā kopienas satikšanās punkts un vērtību nesējs, tikai jaunā, mūsdienu vajadzībām atbilstošā formā.

Konfesiju likumiskie aspekti saskaņoti pārveidot baznīcas mūsdienu vajadzībām

Latvijas likumdošana un konfesiju normatīvie akti atļauj baznīcu ēku izmantošanu plašākām sabiedriskām funkcijām, tomēr šis process ir stingri regulēts, pieprasot konfesijas vadības piekrišanu un respektējot baznīcas principus. Desakralizācija tiek uzskatīta par pēdējo līdzekli gadījumos, kad reliģiskā funkcija objektīvi nav iespējama. Šādos gadījumos dievnams var tikt pārveidots par kultūras, izglītības, sociālo vai kopienas centru, saglabājot tā simbolisko un kultūrvēsturisko nozīmi. Tādējādi baznīcas pārveide ir nevis sekularizējošs, bet gan sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai un kultūras mantojuma saglabāšanai pakārtots process, kas īstenojams valstij, konfesijai, draudzei un vietējai kopienai saskaņojoties.

Latvijā baznīcu kā reliģisko ēku izmantošana ir cieši saistīta ar konfesiju iekšējiem likumiem un normatīvo regulējumu, kas nosaka, kādos apstākļos dievnams var tikt pielāgots papildu funkcijām vai zaudēt sakrālo statusu. Likumiskie un kanoniskie akti paredz, ka dievnams juridiski pieder reliģiskajai organizācijai, un jebkura izmantošanas maiņa pieļaujama tikai ar draudzes un attiecīgās konfesijas vadības piekrišanu. Vairums konfesiju pauž gatavību pieļaut daudzfunkcionālu izmantošanu – koncertiem, izstādēm, lekcijām, tūrisma aktivitātēm – ar nosacījumu, ka netiek aizskarta telpas garīgā nozīme un pret to tiek ievērota cieņa.

Ja draudzes locekļu skaits ievērojami sarūk un reliģiskā funkcija vairs nav īstenojama, iespējama ēkas desakralizācija, kas ļauj tai piešķirt jaunu sabiedriski nozīmīgu lomu, saglabājot kultūrvēsturisko vērtību un izvairoties no ēkas degradācijas. Desakralizācija iespējama, piemēram, katoļu, luterāņu un baptistu dievnamiem, kamēr pareizticīgo un septītās dienas adventistu dievnamu desakralizācija ir ļoti ierobežota un gandrīz nepieļaujama. Konfesija, kas desakralizāciju praktiski neparedz, ir vecticībnieki.

2. tabula. Desakralizācijas iespēja galvenajās konfesijās

Konfesija	Vai iespējama desakralizācija?	Pieļaujamās mūsdienu funkcijas, saglabājot sakrālo statusu	Nepieļaujamās funkcijas
Romas katoļu baznīca	Iespējama	Koncerti ar garīgu vai klasisku repertuāru, kultūras pasākumi, klosteru viesu mājas, izglītības aktivitātes	Komerciāli un izklaides pasākumi, kas neatbilst katoļu morālei
Evaņģēliski luteriskā baznīca	Iespējama	Koncerti, lekcijas, kopienas pasākumi, tūrisms	Izklaides pasākumi ar alkoholu, azartspēles, degradējošas aktivitātes
Pareizticīgo baznīca	Ļoti ierobežota	Tūrisms, kultūras mantojuma pieejamība reliģiskā ietvarā	Telpas izmantošana jebkādai profānai vai laicīgai darbībai
Baptistu draudzes	Iespējama	Kopienas centri, sociālā palīdzība, izglītojošas programmas	Tirdzniecība, izklaide, kas neatbilst baznīcas ētikai
Vasarsvētku draudzes	Iespējama	Kopienas centri, sociālā palīdzība, izglītojošas programmas	Tirdzniecība, izklaide, kas neatbilst baznīcas ētikai
Septītās dienas adventisti	Ļoti ierobežota	Veselības centri, izglītības pasākumi, sabiedriskā labklājība	Tirdzniecība, izklaide, kas neatbilst baznīcas ētikai
Vecticībnieki	Netiek paredzēta	Telpu izmantošana tikai reliģiskai un kultūras mantojuma interpretācijai	Telpas izmantošana jebkādai profānai vai laicīgai darbībai

5.2. Tūrisma, kultūras un sociālo pakalpojumu funkcijas

Baznīcu integrācija tūrisma un kultūras dzīvē kļūst par vienu no galvenajiem daudzfunkcionalitātes virzieniem. Dievnami arvien biežāk tiek izmantoti kā koncertu, izstāžu, lekciju, sabiedrisko aktivitāšu norises vietas, tā paplašinot to pieejamību un nozīmīgumu.

Pirms jaunas funkcionalitātes ieviešanas dievnamos ir svarīgi identificēt līdzšinējās laicīgās aktivitātes, kas jau notikušas. Visbiežāk (81% gadījumu) dievnamos notikuši koncerti, kā arī dievnams kļuvis par tūrisma galamērķi (78% gadījumu). 27% gadījumu dievnamos notikušas izstādes, tai skaitā izmantojot modernās tehnoloģijas, kā arī baznīca izmantota kā vietējās kopienas tikšanās un labdarības pasākumu organizēšanas vieta (27%). 16% draudžu min, ka dievnamā notikušas interaktīvas un izzinošas aktivitātes un spēles. 13% draudžu min, ka dievnamos laicīgas aktivitātes nav notikušas.

Reliģiskā mantojuma ēkām Zemgalē un Sēlijā ir būtisks ekonomisks un sociālkultūras potenciāls, jo tās darbojas kā tūrisma piesaistes punkti, esošas un potenciālas festivālu un kultūras pasākumu norises vietas, kā arī labdarības un kopienas atbalsta centri, veicinot vietējo uzņēmējdarbību, viesmīlības pakalpojumu attīstību un reģiona atpazīstamību. Šīs ēkas, saglabājot savu sakrālo funkciju vai pēc saskaņotas desakralizācijas, var gūt ienākumus, piemēram, no ekskursiju maksām, koncertiem, rekolekciju centru piedāvāšanas, nelieliem ziedojumiem, vietējo amatniecības izstrādājumu piedāvājuma un svētceļnieku pakalpojumiem, vienlaikus palielinot reģiona konkurētspēju kultūras un garīgā tūrisma tirgū. Tādēļ ieteicams attīstīt tematiskos maršrutus, citus pakalpojumus un nodrošināt sadarbību starp pašvaldībām, draudzēm un vietējiem uzņēmējiem, lai baznīcas kļūtu par ilgtspējīgiem kultūras mantojuma un ekonomiskās attīstības resursiem.

3. tabula. Priekšlikumi jaunai funkcionalitātei vai esošas funkcionalitātes attīstīšanai

Baznīca	Papildu funkcionalitātes idejas
Aizkraukles evaņģēliski luteriskā baznīca	● Konferenču, semināru lekciju vieta ● Koncertu vieta ● Cieša sadarbība ar novadpētniecības muzeju, kopīgi projekti, piemēram, skolēnu zinātniski pētniecisko darbu konkursi, izmantojot reliģiskā mantojuma resursu ● Mācību stundu vieta par bioloģisko daudzveidību, īpaši izceļos lielā susura sugu ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām, interaktīvām spēlēm, digitālie multimediju risinājumiem
Annenieku evaņģēliski luteriskā baznīca	● Annenieku baznīca – pieprasīta laulību ceremoniju vieta ● Annenieku atmiņu bibliotēka – baznīca kā vieta, kur tiek fiksēti un vākti novadnieku un tuvākās apkārtnes iedzīvotāju stāsti, kas vēlāk var kļūt labs materiāls un pamats sadarbībai ar skolām, vēsturniekiem, muzejiem, kā pamats izstādēm ● Lekcijas, meistarklases, piemēram, Annenieku un Kaķenieku ģimenēm, ģimenes svētki, dārza svētki ● Grāmatu klubs sadarbībā ar blakus esošo skolu ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība novada svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām, izmantojot vietējās kopienas un interešu grupu resursu
Asares evaņģēliski luteriskā baznīca	● Digitāla vēstures telpa baznīcā, uz baznīcas vai pie baznīcas, kas sasaistīta ar baznīcu un tuvumā apskatāmajiem objektiem – muižas teritorija un parks, netālu esošais Hercoga Jēkaba kanāla fragments

	● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība novada svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām
Augstkalnes - Mežmuižas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Baznīca kā latviešu valodas centrs saistībā ar latviešu valodas vārdnīcu Lettus un Juri Menceli. ● Ekskursijas un valodas meistarklases, kas saistītas ar latviešu valodu, skolēniem un citām interesentu grupām ● Vārdu svētki – valodnieku un literātu pasākums, forums, konference, plenērs ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība novada svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām
Bauskas Svētā Gara evaņģēliski luteriskā baznīca	● Aktīva iekļaušanās Bauskas tūrisma piedāvājumā, nodrošinot iekļūšanu baznīcā ● Baznīca kā koncertu, atbilstošu pašvaldības pasākumu norises vieta ● Bauskas draudzes dārza svētki, iesaistot plašu Bauskas publiku ● Cieša sadarbība ar novadpētniecības muzeju, kopīgi projekti, piemēram, skolēnu zinātniski pētniecisko darbu konkursi, izmantojot reliģiskā mantojuma resursu ● Labo ziņu projekts – labdarības pasākums Ziemassvētkos, kad bērni un jaunieši var nākt uz baznīcu un rakstīt labestības vēstules Bauskas vientuļajiem, vecajiem un slimajiem iedzīvotājiem un kaut ko noziedot ● Bauskas jauniešu slavēšanas un mūzikas vakari ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām, interaktīvām spēlēm, digitālie multimediju risinājumiem
Bērsteles luterāņu baznīca	● Autonoma ekspozīcija kā papildinājums Rundāles pils apmeklējumam – digitāla gaismas un ēnu performance, kas atklāj baroka laikmeta garu, tā teatrālo pompu, kontrastus un ilūziju spēli, pakāpeniski pārejot uz vienkāršību, klusumu. Profesionāli izveidota, tā var kļūt par neatņemamu Pilsrundāles un Rundāles pils apmeklējuma punktu. ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu
Budbergas Svētā Pāvila evaņģēliski luteriskā baznīca	● Klusuma rezidence – vieta radošumam un vientulībai, izmantojot blakus esošo infrastruktūru (dzīvojamās ēkas izremontēšana), kur grib doties ikviens svarīgs mākslinieks, rakstnieks, zinātnieks, pētnieks, noguris uzņēmējs, lai restartētos Budbergas klusumā un baznīcas sniegtajā mierā. Bez interneta un pilsētas trokšņa. Darbi, idejas, kas radītas šajā klusumā, pakāpeniski izveido izstādi “Budbergas klusuma piezīmes”. Šāds produkts varētu radīt pastāvīgus ieņēmumus draudzei. ● Atbalsta baznīca un infrastruktūra topošajam Skaistkalnes svētceļotāju centram. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība novada svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Codes evaņģēliski luteriskā baznīca	● Codes baznīca – ar laiku potenciāli pieprasīta laulību ceremoniju vieta, sadarbojoties ar Codes muižu, kas piedāvā kāzu norises vietu

	● Codes stāstu glabātuve – baznīca kā vieta, kur tiek fiksēti un vākti ciemata iedzīvotāju stāsti, kas veicina vietējo interesi par baznīcu ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība novada svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Dobeles evaņģēliski luteriskā baznīca	● Baznīca kļūst par Dobeles skolēnu un jauniešu tikšanās vietu saturīgos brīvā laika pavadīšanas pasākumos, sadarbojoties ar mūzikas un mākslas skolām baznīcā notiek izstādes, mūzikas vakari, dzejas vakari ● Aktīva iekļaušanās Dobeles tūrisma piedāvājumā, nodrošinot iekļūšanu baznīcā ● Baznīca kā koncertu, atbilstošu pašvaldības pasākumu norises vieta ● Dobeles draudzes dārza svētki, iesaistot plašu Dobeles publiku ● Cieša sadarbība ar novadpētniecības muzeju, kopīgi projekti, piemēram, skolēnu zinātniski pētniecisko darbu konkursi, izmantojot reliģiskā mantojuma resursu ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām, interaktīvām spēlēm, digitālie multimediju risinājumiem
Ērberģes evaņģēliski luteriskā baznīca	● Ērberģe var kļūt par vietu, kur Zemgale satiek Sēliju, cilvēks satiek Dievu, restaurācijas meistars satiek skolēnu – veidot pasākumus un piedāvājumus par un ap šo. Baznīca - vieta kur vadīt vēstures un mūzikas, vizuālās mākslas mācību stundas ● Baznīca – vieta, kur klusumā lasīt grāmatas no baznīcas bibliotēkas gan ēkā, gan baznīcas dārzā. ● Viens no Zemgales restaurācijas centriem, ņemot vērā nozīmīgo restaurācijas darbu baznīcā, restaurācijas meistarklases, semināri citām baznīcām par restaurāciju ● Ērberģes sadraudzības futbola treniņi un mači ar sadraudzību baznīcā ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Gārsenes evaņģēliski luteriskā baznīca	● Gārsenes baznīcai jākļūst par neatņemamu Gārsenes muižas kompleksa tūrisma piedāvājuma sastāvdaļu ar ekskursijām, radošajām nodarbībām ● Vēstules nākamajai paaudzei – projekts “Ko es gribētu, lai jūs zināt” sadarbībā ar muzeju vai muižu. Cilvēki raksta vēstules, kas tiek glabātas baznīcā kastē un Gārsenes baznīcas apaļā jubilejā vai citā reizē tiek atvērtas (pēc 10, 20 gadiem), no kā veidojas izstāde ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Gostiņu evaņģēliski luteriskā baznīca	● Baznīca – mērķtiecīgi kļūst par Gostiņu vietējās kopienas tikšanās vietu – sarunu vakari, interešu klubiņi, zupas diena, veco fotogrāfiju diena, jauno un veco satikšanās, kur tiek vākti Gostiņu stāsti, kopīgas talkas, koncerti ● Mantojuma kaste – katrs kopienas iedzīvotājs var atnest kādu lietu ar stāstu, tādējādi veidojot kopīgu Gostiņu stāstu, vēlāk izstādi. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu

	● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Iecavas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Baznīca kļūst par mūsdienu gaismas un skaņas templi – vietu, kur notiek nacionāla mēroga un lielizmēra mākslas un tehnoloģiju notikumi, kas atdzīvina telpu un pārraksta tās garīgo dimensiju. Šeit gars neklusē – tas vibrē. Gaisma kā lūgšana, telpa kā elpa, skaņa kā trīce. Projekcijas tiek veidotas, izmantojot 3D mapping – vizuāli "iegravē gaismā" arhitektūras detaļas, veidojot sajūtu, ka baznīca kustas no iekšpuses. Apmeklētāji var iet cauri projekcijai, būt tās daļa – imersīva pieredze starp reālo un virtuālo. Telpā tiek integrētas zvanu skaņas, dabas ieraksti un cilvēku balsis, kas rada rituālu bez vārdiem. ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Īles evaņģēliski luteriskā baznīca	● Papildus koncertzālei tiek izveidota akustiska instalācija. Reizi dienā (piemēram, saulrieta laikā) atskan zvana skaņa, kas lēni izdziest, atgādinot par klātbūtni un pāreju. Var tikt izmantotas īpašas rezonējošas plāksnes vai koka konstrukcijas, kas skaņu padara dzīvu – ne elektronisku, bet organisku. ● Bērnu nometnes ar dziedāšanu un koncertu noslēgumā. ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Jaunjelgavas Kristus Apskaidrošanās pareizticīgo baznīca	● Sadarbība ar mākslas skolu, ļaujot bērniem atrasties baznīcas teritorijā un zīmēt, gleznot. Īsi vienas dienas plenēri. ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Jēkabpils vecticībnieku baznīca	● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Turpināt aktīvi piedalīties pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Kalnciema–Klīves evaņģēliski luteriskā baznīca	● Sadarbība ar blakus esošo skolu interešu izglītības ērģeļspēlē izveidošanā un nodrošināšanā, tādējādi ieaicinot jauno paaudzi baznīcā. ● Ērģeļspēles viens no centriem Zemgalē ar tradicionāliem ērģeļu koncertiem. Ērģeļnieku kopienas tikšanās, pieredzes apmaiņa ● Sadarbībā ar skolu un muzeju, vēstures mācību stundu un nodarbību piedāvājums baznīcā, arī var kļūt kā skolēnu ekskursiju piedāvājums. Tēmas dažādas – reliģijas vēsture, 1. Pasaules karš un nozīmīgākās kaujas un tml. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Krustpils evaņģēliski luteriskā baznīca	● Krustpils baznīca – digitālā baznīca, ņemot vērā draudzes mācītāja kompetences. Projekcijas Daugavā "Baznīcas atspulgs" ● Baznīca kļūst par Krustpils, Jēkabpils skolēnu un jauniešu tikšanās vietu saturīgos brīvā laika pavadīšanas pasākumos, sadarbojoties ar mūzikas un mākslas skolām baznīcā notiek izstādes, mūzikas vakari, dzejas vakari ● Aktīva iekļaušanās Krustpils tūrisma piedāvājumā, nodrošinot iekļūšanu baznīcā ● Baznīca kā koncertu, atbilstošu pašvaldības pasākumu norises vieta ● Krustpils draudzes dārza svētki, iesaistot plašu publiku ● Cieša sadarbība ar novadpētniecības muzeju, kopīgi projekti, piemēram, skolēnu zinātniski pētniecisko darbu konkursi, izmantojot reliģiskā mantojuma resursu

	● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pilsētas svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī ar radošajām darbnīcām, interaktīvām spēlēm, digitālie multimediju risinājumiem
Lielvircavas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Baznīca kā vieta, kas godina Juri Alunānu. ● Lielvircavas baznīca – pieprasīta laulību ceremoniju vieta ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Līvbērzes Svētā Jāzepa Romas katoļu baznīca	● Amatniecības un mīlestības gars. Telpa, kur saplūst amatniecība un ticība. Varētu notikt materiālu un roku darbu darbnīcas – koka, māla, auduma, zīmējuma. Ne kā tirdziņš, bet kā rituāls darbs – klusumā, ar cieņu pret materiālu. Katru darbu varētu pabeigt ar vienkāršu kustību vai lūgšanu — “lai tas kalpo.” Tā tiktu radīta dzīva Sv. Jāzepa garīguma tradīcija. Amatniecības meistaru skola. ● Sadarbība ar kokapstrādes un citu amata mākslu izglītības iestādēm, pret apkārtējo vidi saudzīgi mācekļu plenēri. ● Blakus esošās nometņu mājas izmantošana, aicinot citu draudžu un citu konfesiju komandas būt mierīgā, bet mūsdienīgā un sakārotā vidē, lai, piemēram, plānotu draudžu attīstību. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Neretas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Jauniešu viktorīnu vakari, jauniešu sadraudzības un slavēšanas vakari saturīgai brīvā laika pavadīšanai ● Baznīca - vieta vakara projekcijām uz baznīcas sienas. Stāsts par vēsturi – vecas fotogrāfijas, arhīvu materiāli, stāsti caur gaismas spēlēm. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Pļaviņu Svētā Pētera evaņģēliski luteriskā baznīca	● Dolomīta darbnīca - vietējie meistari vai mākslinieki māca apstrādāt dolomītu, veidot mazas plāksnītes ar simboliem vai vārdiem, kas vēlāk tiek iemūrēti kopienas sienā vai izlikti baznīcas dārzā. ● Izremontējot blakus esošo ēku, tai iespējams rasts ļoti plašu funkcionalitāti – nometnes, interešu izglītība, sociālie pakalpojumi u.c. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Rīgas Sv. Trijādības Sergija sieviešu klostera filiāle (Valgundes klosteris)	● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Brīvprātīgo piesaiste ● Baznīcas dārza pasākumi klusām pārdomām
Sesavas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Vietējās kopienas stāstu vakari. Stāsti tiek apkopoti un izveidota izstāde.

	● Izveidot 18/19 gs. laika vidi, reāli darbojošos saimniecību, kurā būtu iespēja redzēt un izzināt, kā tajā laikā cilvēki dzīvoja. Parādīt praktiskas un kultūras dzīves aspektus - kā kūla labību, kā cepa maizi, kā sēja sieru, kā ievāca medu u.c. Kā darināja priekšmetus, no māla, no koka, no metāla. Kā šuva apģērbus, kā darināja mūzikas instrumentus, kādas spēles un dejas mācījās. Izveidot kultūrtelpu, kurā autentiskā gaisotnē iepazīt tā laika dzīves norisi, tā piesaistot tūristus, skolēnus, interesentus. Veidot darbnīcas, praktiskas apmācības dažādu arodu prasmju izkopšanā, kā arī kultūras dzīves iepazīšanā un līdzdalībā. Baznīca un netālu esošā mācītājmuižā ir lieliska iespēja, kur to īstenot ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Skaistkalnes Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs Uzņemšanas Romas katoļu baznīca	● Starptautisks svētceļojumu galamērķis ar vismaz 300 gultasvietām, papildu pakalpojumiem, ēdināšanu un tml. Nepieciešams atbilstoši tam Skaistkalnē sakārtot infrastruktūru – ceļi, pieturas, degvielas uzpildes stacijas. Tāpat sakārtojams papildu piedāvājums uz vietas, lai svētceļniekiem ir aktivitātes uz vietas ● Skaistkalne – skaistu koncertu vieta ● Sakrālās mākslas muzejs, sakrālās digitālās mākslas muzejs ● Mūmiju ekspozīcija ● Skaistkalne iekļaujama tūrisma maršrutos ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Sunākstes evaņģēliski luteriskā baznīca	● Jāturpina attīstīt un atbalstīt visa kompleksa atpazīstamība – sasaiste ar Stenderu. ● Nepieciešams piebraucamais ceļš ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Svētā Gara pareizticīgo baznīca un vīriešu klosteris. Sv. Nikolaja Brīnumdarītāja baznīca	● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Brīvprātīgo piesaiste ● Baznīcas dārza pasākumi, atverot teritoriju arī pilsētas iedzīvotājiem
Tērvetes–Kalnamuižas evaņģēliski luteriskā baznīca	● Iekļaušanās Tērvetes kopējā tūrisma piedāvājumā ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Vecauces evaņģēliski luteriskā baznīca	● Lielauces kopienas piesaiste. Pie baznīcas vai netālu varētu notikt Lielauces un Vecauces amatnieku, dārznieku, mākslinieku tirdziņš, kas tiek veidots ne kā komercpasākums, bet kā siltas, cilvēciskas klātbūtnes diena. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī
Zaļenieku (Zaļās draudzes) evaņģēliski luteriskā baznīca	● “Dzīvības dārzs” – kopienas ziedošais pagalms. Baznīcas teritorijā izveidot kopienas dārzu, kur katrs draudzes vai ciema cilvēks var iestādīt savu ziedu,

	garšaugu vai koku. Pie katra auga – neliela plāksnīte ar vārdu vai domu (piemēram, pateicība, mīlestība, miera doma). Dārzs kļūst par dzīvu kopienas portretu, kas mainās ar gadalaikiem. ● Kopienas iniciēti un virzīti projekti. ● Baznīca kā vēsturiskās atmiņas centrs ar pastāvīgu ekspozīciju par baznīcu, novadu ● Tūrisma informācijas stends pie baznīcas ar QR kodu uz audiogidu (apmeklētājiem, kas netiek objektā) ● Aktīva dalība pagasta svētkos, Baznīcu naktī, Muzeju naktī

6. Secinājumi un rekomendācijas

Lai nodrošinātu veiksmīgu reliģiskā mantojuma ēku stāvokļa uzlabošanu un rastu iespējas jaunām izmantošanas iespējām, šajā nodaļā apkopoti nozīmīgākie secinājumi un rekomendācijas.

6.1. Secinājumi par reliģiskā mantojuma stāvokli un attīstības izaicinājumiem Zemgalē un Sēlijā

Cilvēkresursi un kopienas ilgtspēja

- Draudzēs trūkst aktīvu attīstības komandu; draudžu vadībai bieži trūkst kapacitātes un prasmju pārmaiņu vadībā.
- Kapacitātes atšķirība novērojama draudzēs, kurās iesaistīti aktīvi un zinoši publiskā un privātā sektora pārstāvji, piemēram, kultūras, izglītības, muzeju un pašvaldību darbinieki – šīs draudzes ir ievērojami aktīvākas un ar austāku attīstības potenciālu.
- Trūkst jaunās paaudzes iesaistes – bērnu un jauniešu darbs draudzēs notiek minimāli vai nenotiek vispār, kas ilgtermiņā apdraud draudžu pastāvēšanu.
- Garīdznieku pārslodze (viens mācītājs vairākās draudzēs) būtiski ierobežo spēju iesaistīties kopienas darbā un mērķtiecīgā reliģiskā mantojuma apsaimniekošanā.
- Daudzi draudzes locekļi, īpaši lauku draudzēs, ir sezonāli noslogoti lauksaimniecībā, kas ierobežo viņu iespējas aktīvi kalpot, it īpaši vasaras sezonā.
- Draudžu darbs bieži ir pārlieku fokusēts uz reliģiskā mantojuma ēkas fizisko saglabāšanu, nevis cilvēku iesaisti, garīgo atjaunotni un kopienas attīstību. Tas rada ilgtermiņa apdraudējumu draudzes dzīvotspējai un līdz ar to – apdraudējumu reliģiskā mantojuma ēkai.

Pārvaldība un institucionālā vide

- Draudzēm trūkst pārvaldības, attīstības un projektu vadības prasmju, kas būtiski apgrūtina mantojuma saglabāšanu.
- Sadarbība ar Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldi ir nevienmērīga; dažviet tā tiek uztverta kā atbalsts, citviet – kā birokrātiska barjera.
- Draudzēm trūkst spēju un zināšanu aizstāvēt savas intereses.

Kapacitāte un attīstības potenciāls

- Reliģisko organizāciju attīstībā kritiska loma ir draudzes komandu kapacitātes celšanai: vadības prasmēm, finansējuma piesaistes prasmēm, digitālajām prasmēm un sadarbības veicināšanai.
- Vietējo kopienu entuziastu un nevalstisko organizāciju iesaiste draudzes darbā (sadarbībā) būtiski palielina draudzes spēju attīstīt reliģiskā mantojuma objektus un piesaistīt apmeklētājus.

Finansējums un resursi

- Resursu trūkums ir galvenais šķērslis kvalitatīvai reliģiskā mantojuma uzturēšanai un ilgtermiņa attīstībai.
- Finansiālais atbalsts ir sadrumstalots, īslaicīgs un bieži nesasniedz reālus rezultātus; draudzes izsaka nepieciešamību pēc ilgtermiņa, stratēģiskiem finansējuma instrumentiem.
- Mūra mitrums, jumtu bojājumi un būvkonstrukciju nolietojums ir izplatītas tehniskās problēmas, kas apdraud objekta ilgtspēju un prasa īpašas programmas.

Infrastruktūra un pieejamība

- Lielākā daļa objektu nav pielāgoti mūsdienu lietojumam – trūkst apkures, sanitāro mezglu, piekļuves cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Baznīcas lielākoties apmeklētājiem nav atvērtās (baznīcas atver pēc speciāla pieprasījuma), kas ierobežo to izmantošanu kultūras un tūrisma vajadzībām.
- Minimālās infrastruktūras trūkums apgrūtina jaunas funkcionalitātes ieviešanu, pat ja pastāv sabiedrības interese par to.

Digitālā transformācija un interpretācija

- Reliģiskā mantojuma objekti gandrīz nav aprīkoti ar digitālajiem risinājumiem (audiogidi, interaktīvi displeji, virtuāli stāsti, digitālās ekspozīcijas).
- Trūkst vienota un profesionāli strukturēta stāstījuma par baznīcu kā kultūras, vēstures un identitātes daļu; nav pietiekamas sasaistes ar vietējiem stāstiem (muižām, literatūru, personībām).

Sadarbība un kopienas iesaiste

- Draudzēm trūkst sadarbības ar vietējām kopienām, pašvaldībām, muzejiem un NVO, lai reliģiskais mantojums kļūtu par kopīgu resursu, kopīgu atbildību.
- Pozitīvi piemēri liecina, ka draudzes, kas sadarbojas ar kopienas organizācijām, spēj nodrošināt gan sociālo, gan kultūras funkciju, piesaistīt brīvprātīgos un veicināt ilgtspēju.
- Pareizticīgo draudzes kopumā ir noslēgtas un maz atvērtas sadarbībai, kas ierobežo to potenciālu plašākai sabiedriskai lomai.
- Pašvaldībās bieži trūkst izpratnes par reliģiskās kopienas sociālo un kultūras funkciju, tādēļ atbalsts reliģiskajam mantojumam nav prioritāte.

Kultūras un identitātes dimensija

- Reliģiskā mantojuma ēkas ir nozīmīgs vietējās identitātes un kultūras atmiņas nesējs, taču šī vērtība ne vienmēr tiek izprasta vai izmantota kā kopienas attīstības resurss.
- Vietējie stāsti par reliģisko mantojumu, tā vēsturi, nozīmi, lomu palielina sabiedrības līdzdalību, lepnumu un piederību.

Politikas un attīstības koordinācija

- Nepieciešams vienots stratēģisks ietvars reliģiskā mantojuma attīstībai, kas ietvertu rekomendācijas gan pašvaldībām, gan draudzēm, gan konfesiju vadībai.
- Risinājumu efektivitāte būs atkarīga no koordinētas rīcības un atbalsta mehānismiem starp valsti, konfesijām un vietējām kopienām.

6.2. Rekomendācijas reliģiskā mantojuma stāvokļa uzlabošanai un attīstībai Zemgalē un Sēlijā

Pārvaldība, kapacitāte un partnerība

- Lai sakrālā mantojuma atjaunošana reģionā kalpotu par instrumentu reģiona attīstībai – veicinot tūrisma izaugsmi, dažādu prasmju attīstību, kopienu aktivizēšanu un ekonomisko potenciālu –, nepieciešams vienots koordinēts mehānisms, kas reliģiskā mantojuma atjaunošanā nodrošina mērķtiecīgu un stratēģisku pieeju, ne tikai tehnisku atjaunošanu. Jāizveido reģionāla līmeņa reliģiskā mantojuma koordinācijas tīkls kā stratēģisks instruments mērķtiecīgai sakrālā mantojuma attīstībai, kura primārais mērķis ir noteikt un īstenot vienotas reģionālās prioritātes – piemēram, baznīcu atjaunošanu konkrētu tūrisma maršrutu ietvaros, restaurācijas, kokapstrādes un citu prasmju izglītības attīstību vai kopienu attīstības centru veidošanu. Tīkls nodrošina, ka atjaunošana un saglabāšana notiek nevis haotiski, bet saskaņā ar skaidru attīstības plānu, kas vērsts uz ekonomisko, kultūras un izglītības ieguvumu radīšanu reģionam.
- Īstenot draudžu un kopienu (kurām pieder vai kuras apsaimnieko sakrālo mantojumu) inkubatoru jeb draudžu un kopienu kapacitātes atbalsta programmu, kas ietver, piemēram, apmācības, konsultācijas, mentoringu. Draudžu un kopienu inkubatora ietvaros iekļaujamas dažādas tēmas, kas ir svarīgas sakrālā mantojuma attīstīšanas procesā, piemēram, draudzes un kopienas esošās situācijas mērīšana un attīstības soļu definēšana, projektu vadība, publiskā un privātā finansējuma piesaiste (sadarbībā ar dažādām vietējām organizācijām), sakrālā mantojuma saglabāšanas un izmantošanas metodes un prakses, darbs ar jaunatni, pasākumu organizēšana, sadarbības prasmes, digitālās prasmes, sabiedriskās attiecības un citas.
- Rosināt konfesiju virsvadības ieviest reģionālos koordinatorus kā atbalsta personālu draudzēm ar zemu kapacitāti.

- Īstenot sadarbības veicināšanas un pieredzes apmaiņas un pārņemšanas pasākumus, īstenojot, piemēram, pieredzes apmaiņas braucienus, tīklošanās pasākumus vai citas aktivitātes par, piemēram, sakrālā mantojuma saglabāšanu un izmantošanu, draudžu kapacitātes celšanu, draudžu sadarbību ar citām organizācijām un vietējo kopienu un citiem jautājumiem.
- Veicināt un atbalstīt sadarbības memorandu parakstīšanu starp draudzēm un vietējās kopienas iniciatīvām un organizācijām, publiskām iestādēm, izglītības iestādēm, uzņēmējiem.

Ilgtspējīga finansēšana

- Rosināt pašvaldību līdzdalību reliģiskā mantojuma objektu saglabāšanā un rosināt pašvaldības turpināt un/vai veidot lokālās finanšu un cita atbalsta programmas reliģiskā mantojuma objektu saglabāšanai, atjaunošanai un uzturēšanai, piemēram, mūru mitruma novēršanai, vides pieejamības un pamatfunkcionalitātes (WC, uzbrauktuves un citi vides pieejamības risinājumi), jauna satura un funkcionalitātes īstenošanai, bērnu un jauniešu iniciatīvu īstenošanai reliģiskā mantojuma objektā, sakrālā mantojuma objekta iekļaušanai tūrisma piedāvājumā un tamlīdzīgi.
- Izmantojot reģionāla līmeņa reliģiskā mantojuma koordinācijas tīkla, pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta nodaļu, vietējo rīcības grupu un reģiona biznesa atbalsta organizāciju kapacitāti, finansējuma piesaistei identificēt un iesaistīt privātos patronus un uzņēmējus.
- Rosināt atbalsta programmu turētājus finansēt restaurēšanas un atjaunošanas darbus kompleksi, mākslīgi nedalot finansējumu kārtās.

Sabiedrības līdzdalība un izglītība

Reliģiskais mantojums saglabāšanā ļoti liela nozīme ir cilvēku zināšanām un līdzdalībai. Kopienu iesaiste, skolu programmas un brīvprātīgo iniciatīvas ir būtiskas, lai radītu emocionālu un sociālu saikni ar vietējo mantojumu. Šāda pieeja veicina izpratni par vērtībām un palīdz nodrošināt, ka mantojuma saglabāšana kļūst par sabiedrības kopīgu atbildību.

- Realizēt reģiona līmeņa ikgadēju skolēnu un studentu konkursu, kura mērķis ir mudināt jaunatni iepazīt, pētīt, atainot, ieguldīties reliģiskajā mantojumā, izmantojot dažādas formas, piemēram, zinātniski pētnieciskos darbus, mūziku, mākslu, brīvprātīgā darba iniciatīvas un tamlīdzīgi.
- Rosināt noteiktu amatniecības vai citu virzienu izglītības iestādēm un/vai asociācijām, iesaistot vietējo kopienu, tematiski atbilstošos sakrālā mantojuma objektos organizēt vasaras plenērus vai tematiskus seminārus un konferences, piemērām, Līvbērzē par koka ēku būvniecību, kokapstrādi, Aizkrauklē par bioloģisko daudzveidību, jebkur citur par restaurāciju, vēstures izpēti, ērģeļmūziku un tamlīdzīgi.
- Ņemot vērā nepieciešamību pielāgot restaurācijas procesus oriģinālajiem materiāliem un tehnikām, izveidot reģionālu amatniecības prasmju datubāzi un apmācību tīklu, īpaši kokamatniecībā, metālmākslā, glezniecībā, lai saglabātu seno tehniku pārnesi - reģionālās amatniecības darbnīcas, apmācības, mentoru tīkls restaurācijas autentiskuma nodrošināšanai.
- Sadarbībā ar izglītības iestādēm veidot jauniešu prakses un mācību moduļus sakrālā mantojuma restaurācijas jomā.
- Mudināt draudzes, vietējās kopienas, muzejus, mūžizglītības un interešu izglītības nodrošinātājus novados veidot un īstenot radošās darbnīcas sakrālā mantojuma objektos ar mērķi iepazīt vēstures vērtības, sakrālā mantojuma lomu vēstures notikumu gaitā un tamlīdzīgi.
- Organizēt apmācības pašvaldību vadītājiem (priekšsēdētāji, vietnieki, izpilddirektori, nodaļu vadītāji) un deputātiem par sakrālā mantojuma objektu nozīmi un vērtību vietējās kopienas, novada un reģiona kontekstā, kā arī par ticības lomu vērtīborientētā audzināšanā un dzīvē.
- Izveidot Zemgales reģionā brīvprātīgo programmu vietējo brīvprātīgo resursu identificēšanai un iesaistei un/vai iesaistīties dažādās projektu programmās (piemēram, Erasmus+), piesaistot reģiona sakrālā mantojuma objektos ārvalstu brīvprātīgos.
- Rosināt pašvaldībām nodrošināt, ka tiek veiktas sabiedrisko attiecību aktivitātes un realizēti sabiedrības informēšanas pasākumi un kampaņas par sakrālā mantojuma objektiem, kā arī par aktivitātēm un pasākumiem, kas tajos notiek.

- Mudināt pašvaldības daļu savu pasākumu plānot sakrālā mantojuma objektos, iekļaut sakrālā mantojuma objektus pašvaldības norišu kalendārā, tai skaitā pilsētu un citos vietējos svētkos.
- Apzināt vietējās aktīvās organizācijas un kopienu līderus un iesaistīt tās reliģiskā mantojuma koordinācijas tīklā ar mērķi veicināt proaktīvu sadarbību starp draudzēm un vietējām NVO, kopienu organizācijām un citām vietējām iniciatīvām.
- Pārņemot labo praksi no Dobeles novada, aicināt novadu muzejus veikt pētījumus reliģijas vēstures jomā novadā, tai skaitā veidojot ceļojošas izstādes par sakrālā mantojuma objektiem.
- Sadarbībā ar konfesiju organizācijām mudināt draudzes un vietējās kopienas sakrālā mantojuma objektos īstenot pasākumus un iniciatīvas bērniem un jauniešiem (piemēram, svētdienskolas, radošās darbnīcas, pilnvērtīga laika pavadīšana pēc skolas u.c.).

Digitālā transformācija

- Rosināt pašvaldībām realizēt reģiona sakrālā mantojuma kā tūrisma galamērķu digitalizācijas projektu, nodrošinot, ka pie visiem sakrālā mantojuma objektiem reģionā ir standarta digitāli risinājumi, tādējādi nodrošinot objekta pieejamību: audiogids un/vai interaktīvs digitāls stends, interaktīvas digitālas spēles un citi izglītojoši formāti, virtuālās un/vai papildinātās realitātes stāsti un objekti, 3D objekti.
- Rosināt konfesiju virsvadībām un pašvaldībām nodrošināt apmācības draudžu un vietējo kopienu pārstāvjiem digitālo pamatprasmju un citu prasmju apgūšanai (darbs ar datoru, darbs tiešsaistē, digitāla komunikācija ar draudžu pārstāvjiem un ar sabiedrību, sociālo tīklu izveidošana un administrēšana, mājas lapu izveide un administrēšana, grafiskais dizains, digitālu aptauju veikšana, straumēšana, apskaņošanas tehnoloģijas, mākslīgais intelekts, kiberdrošība un citi temati).
- Rosināt pašvaldību tūrisma centrus/pārvaldes veidot tiešsaistē pieejamus digitālus tūrisma maršrutus un virtuālos maršrutus, kurus papildina ekspertu komentāri, tai skaitā tajos iekļaujot sakrālā mantojuma objektus.

Daudzfunkcionalitāte, kultūra un tūrisms

- Veicināt draudžu un vietējo kopienu sadarbību ar tūrisma informācijas centriem un/vai pašvaldību tūrisma pārvaldēm sakrālā mantojuma objekta popularizēšanai un pielāgošanai tūrisma vajadzībām. Tāpat veicināt draudžu vietējo kopienu sadarbību ar kultūras pārvaldēm sakrālā mantojuma objekta popularizēšanai un pielāgošanai kultūras pasākumu vajadzībām.
- Rosināt draudzēm un kopienu organizācijām īstenot pasākumus un iniciatīvas vietējās kopienas iedzīvotājiem (piemēram, sadraudzības pēcpusdienas, grāmatu, dārzkopju klubi un citu interešu grupu tikšanās un tamlīdzīgi).
- Organizēt reģiona mēroga reliģiskā mantojuma hakatonu vai dizaina darbnīcu un caur to mudināt draudzes attīstīt baznīcas kā telpas sabiedrībai - koncertiem, izstādēm, bibliotēku stūrīšiem, izglītības nodarbībām un mācību stundām, piemēram, vēsturē, mūzikā, vizuālajā mākslā, dizainā un tehnoloģijās, rekolekcijām, nometnēm un daudz citiem pasākumiem un formātiem (saskaņā ar konfesiju nostādnēm).
- Veidot tematiskus maršrutus (piemēram, baznīcas–muižas–kapelas, mācītājmuižas u.c.), stāstniecību sasaistot ar plašākiem reģiona naratīviem (piemēram, Stenders, Kurzemes-Zemgales hercogiste un tml.), un apmācīt vietējos stāstniekus/gidus, lai izveidotu Zemgales reliģiskā mantojuma gidu tīklu.
- Veidot pārrobežu tematiskos tūrisma maršrutus sadarbībā ar Lietuvas organizācijām.
- Integrēt reliģiskā mantojuma objektus kultūras ceļojumu maršrutos.
- Rosināt pašvaldības izvietot Zemgales reģionā pie visiem sakrālā mantojuma objektiem tūrisma informācijas stendus (īpaši, ja sakrālā mantojuma objektā nevar iekļūt jebkurā laikā), kur tūristam iegūstama informācija par konkrēto sakrālā mantojuma objektu, par tuvākajiem citiem apskates objektiem un novadu kopumā.

- Ņemot vērā, ka daudzās draudzēs ir aktīvi ērģelnieki, muzikālās dzīves vadītāji un slavētāji, izveidot reģionālu muzikālu iniciatīvu — pasākumu (piemēram, koncertu, kopienu dziedāšanas/sadziedāšanās un koru un kopkoru) ciklu baznīcās.
- Noteiktos reliģiskā mantojuma objektos atbalstīt īpašas funkcionalitātes īstenošanu, kas var kļūt par Zemgales un Sēlijas (arī nacionālas nozīmes) atpazīstamības zīmi. Rosināt Zemgales un Sēlijas draudzes organizēt savās draudzēs un kopienās radošās koprades un dizaina domāšanas darbnīcas esošās funkcionalitātes papildināšanai un jaunas funkcionalitātes identificēšanai un attīstīšanai.

Izmantoto informācijas avotu saraksts

1. Aizkraukles luterāņu baznīca, informācija tiešsaistē: https://www.redzet.lv/travel/apskates-vietas/baznicas/aizkraukles-luteranu-baznica, aplūkota 2025. gada aprīlī
2. Baptistu baznīca Latvijā, informācija tiešsaistē: https://enciklopedija.lv/skirklis/22208-baptistu-bazn%C4%ABca-Latvij%C4%81, aplūkota 2025. gada aprīlī
3. Bauskā atklās memoriālu "Sinagogas dārzs", informācijas tiešsaistē: https://www.la.lv/bauska-atklas-memorialu-sinagogas-darzs, aplūkota 2025. gada aprīlī
4. Baštiks Ainars, Latvijas Baptistu baznīcas darbība no 1944. līdz 1990. gadam (maģistra darbs). Rīga, 1999
5. Celmlauži. Latvijas Vasarsvētku kustībai – 80, informācija tiešsaistē: https://www.laikmetazimes.ebaznica.lv/2008/11/06/celmlauzi-latvijas-vasarsvetku-kustibai-80/, aplūkota 2025. gada aprīlī
6. Daudzeses evaņģēliski luteriskā baznīca, informācija tiešsaistē: https://visitaizkraukle.lv/sakralais-mantojums/daudzeses-evangeliski-luteriska-baznica, aplūkota 2025. gada aprīlī
7. Dobeles evaņģēliski luteriskās draudzes mājas lapa: https://dobele.lelb.lv/?ct=vesture, aplūkota 2025. gada aprīlī
8. Dobeles novada muzeja mājas lapa: http://www.dobelesmuzejs.lv/vesture/menesa-prieksmets/2023/; https://www.facebook.com/Dobelesmuzejs/photos/t%C4%81-izn%C4%ABcin%C4%81ja-auces-un-dobeles-ebreju-kopienas4-j%C5%ABlijs-ebreju-tautas-genoc%C4%ABda-up/1251681646154758/; http://www.dobelesmuzejs.lv/vesture/menesa-prieksmets/2023/; http://www.dobelesmuzejs.lv/vesture/menesa-prieksmets/2023/, aplūkotas 2025. gada aprīlī
9. Gostiņu luterāņu baznīca, informācija tiešsaistē: https://visitaizkraukle.lv/sakralais-mantojums/gostinu-luteranu-baznica, aplūkota 2025. gada aprīlī
10. Gothards Ketlers, informācija tiešsaistē: https://lv.wikipedia.org/wiki/Gothards_Ketlers, aplūkota 2025. gada aprīlī
11. Jelgavas Lielā sinagoga, informācija tiešsaistē: https://lv.wikipedia.org/wiki/Jelgavas_Liel%C4%81_sinagoga, aplūkota 2025. gada aprīlī
12. Jelgavas Reformātu baznīca, informācija tiešsaistē: https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/10383/, aplūkota 2025. gada aprīlī
13. Jēkabpils baptistu draudzes baznīca, informācija tiešsaistē: https://lv.wikipedia.org/wiki/J%C4%93kabpils_baptistu_draudzes_bazn%C4%ABca, aplūkota 2025. gada aprīlī
14. Jēkabpils dievnamos un klosterī, informācija tiešsaistē: https://www.eleison.lv/dievnami/raksti/jekabpils_3.htm, aplūkota 2025. gada aprīlī
15. Jēkabpils Vecticībnieku (pomoru) lūgšanu nams, informācija tiešsaistē: https://visit.jekabpils.lv/lv/objekti/jekabpils-vecticibnieku-pomoru-lugsanu-nams/, aplūkota 2025. gada aprīlī
16. Kalnciema-Klīves luterāņu baznīca, informācija tiešsaistē: https://lv.wikipedia.org/wiki/Kalnciema-Kl%C4%ABves_luter%C4%81%C5%86u_bazn%C4%ABca, aplūkota 2025. gada aprīlī
17. Kristus Apskaidrošanās baznīca Jaunjelgavā, informācija tiešsaistē: https://www.russkije.lv/lv/lib/read/jaunjelgava-church.html, aplūkota 2025. gada aprīlī

18. Kronlins J., Mūsu kori un dziesmas. Latvijas baptistu draudžu koru vēstures materiālu krājums. Rīga, L.B.D. Savienības apgādniecības izdevums, 1925, informācija tiešsaistē: https://hirss.lv/wp-content/uploads/2022/07/Musu-kori.pdf, aplūkota 2025. gada aprīlī
19. Latvijas Enciklopēdija (1998–2007). 10 sēj. Rīga: Valerija Belokoņa izdevniecība
20. Latvijas valsts lūgšanu brokastis, informācija tiešsaistē: https://www.lugsanubrokastis.info/latvia, aplūkota 2025. gada aprīlī
21. Latvju Enciklopēdija. (1950–1958). Stokholma: Apgāds "Trīs Zvaigznes". 4 sēj.
22. Latvju Konversācijas vārdnīca (1927–1940). Rīga: A. Gulbja apgāds. 21 sēj.
23. Lūgšanu brokastīs aicina sarunāties un citam citu sadzirdēt: https://radio1.lv/lv/Sabiedribas-zinas/1/21132/Lugsanu-brokastis-aicina-sarunaties-un-citam-citu-sadzirdet-(FOTO), aplūkota 2025. gada aprīlī
24. Mašnovskis V., Latvijas luterāņu baznīcas, 2. sējums, Rīga: Preses nams, 2006.
25. Mašnovskis V., Latvijas luterāņu baznīcas, 4. sējums, Rīga: Preses nams, 2007.
26. Piemiņas zīme pie Lielās sinagogas ēkas, informācija tiešsaistē: https://visitaizkraukle.lv/apskates-objekti/pieminas-zime-pie-lielas-sinagogas-ekas, aplūkota 2025. gada aprīlī
27. Pilsētas un vietas: Jaunjelgava, informācija tiešsaistē: https://ebrejumuzejs.lv/vesture/pilsetas-un-vietas/, aplūkota 2025. gada aprīlī
28. Putniņa M., Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē. Rīga: Neputns, 2015.
29. Septītās dienas adventistu baznīca Latvijā, informācija tiešsaistē: https://enciklopedija.lv/skirklis/22184-Sept%C4%ABt%C4%81s-dienas-adventistu-bazn%C4%ABca-Latvij%C4%81, aplūkota 2025. gada aprīlī
30. Sēlpils evaņģēliski luteriskā baznīca, informācija tiešsaistē: https://visit.jekabpils.lv/lv/objekti/iepazisti/apskates-vietas/vieta/selpils-evangeliski-luteriska-baznica-/, aplūkota 2025. gada aprīlī
31. Tervits Jānis, Latvijas Baptistu vēsture. Rīga: Latvijas Baptistu draudžu savienība, 1999.
32. Top grāmata par Krustpils un Jēkabpils ebreju vēsturi, informācija tiešsaistē: https://www.bdaugava.lv/aktualno/top-gramata-par-krustpils-un-jekabpils-ebreju-vesturi/, aplūkota 2025. gada aprīlī
33. Vasarsvētku draudzes Latvijā, informācija tiešsaistē: https://enciklopedija.lv/skirklis/4530-Vasarsv%C4%93tku-draudzes-Latvij%C4%81, aplūkota 2025. gada aprīlī
34. Vecticībnieki Latvijā, informācija internetā: https://enciklopedija.lv/skirklis/22193-vectic%C4%ABbnieki-Latvij%C4%81, aplūkota 2025. gada aprīlī
35. Vietalvas baznīca, informācija tiešsaistē; https://www.zudusilatvija.lv/objects/object/22712/, aplūkota 2025. gada aprīlī
36. Volkova Vivanta, Latvijas dievnami. Rīga: AS Lauku Avīze, 2014.